

IV. Finansal Kesim

2019 yılı ilk çeyreğinde, 2017 yılında kullanılan KGF kefaletli kredilerin getirdiği yüksek baz etkisinin sonlanması, KGF kefaletli yeni paketlerin kullanıma açılması, kredi arz koşullarının kamu bankaları öncülüğünde bir miktar gevşemesi ve bireysel kredilerde çeşitli düzenlemelerin ve kredi kampanyalarının hayata geçirilmesi sonucunda yıllık kredi büyümesinde ılımlı bir toparlanma eğilimi izlenmiştir. Mevcut Rapor döneminde, toparlanma eğilimine rağmen kredi büyümesinin geçmiş yıllar ortalamalarının altında seyretmesinde talep kaynaklı etmenler belirleyici olmuştur. Kur riski konusundaki farkındalığın artmasının ve yatırımlardaki zayıf seyrin etkisiyle firmaların YP kredi talebi sınırlı düzeyde seyretmekte; kredi talebi daha çok işletme sermayesi amaçlı olarak yerel para cinsinden gerçekleşmektedir. Konut ve taşıt kredileri zayıf seyrederken, bireysel kredi büyümesi ihtiyaç kredileri ve kredi kartı kullanımı tarafından sürüklenmiştir. Bu dönemde, faiz oranlarındaki gerileme, kamu bankalarının kredi kartı bakiyelerini ihtiyaç kredileri ile yapılandırmaya imkân tanımları ve ihtiyaç kredilerindeki vade limitinin artırılması bireysel kredi büyümesini olumlu yönde etkilemiştir. Ekonomideki dengelenme süreci ve yavaşlayan kredi büyümesinin etkisiyle TGA oranları gerek firma kredileri gerekse bireysel krediler ayrımında artmıştır. TGA oranlarında yakın dönemde gözlenen artışa rağmen 2018 yıl sonu itibarıyla Türk bankacılık sektörünün TGA oranı ve TGA oranının son iki yıllık değişimi emsal ülkeler ortalamalarına yakın düzeydedir. Firma kredi yeniden yapılandırmalarının büyük ölçüde tamamlanması, konkordato sürecindeki firmaların azalması ve yüksek montanlı TGA ilavelerinin 2018 yılı sonunda yoğunlaşması önümüzdeki dönemde bankaların aktif kalitesini destekleyebilecektir. Diğer yandan, ekonomik dengelenme sürecinde işsizlik oranlarındaki gelişmeler bankaların bireysel portföyündeki aktif kalitesi üzerinde sınırlı bir baskı oluşturabilecektir.

Likidite rasyoları olumlu görünüm sergileyen bankacılık sektörünün yurt dışı kaynak kullanımında bir miktar gerileme gözlenmektedir. Bu gelişmede azalan YP kredi talebi ve iktisadi faaliyetlerdeki dengelenmeyle beraber reel sektör firmalarının düşük yatırım iştahı belirleyici olurken maliyetlerde son dönemde yaşanan sınırlı düşüğe rağmen devam eden yüksek seyir önemini korumaktadır. Bununla birlikte, yakın dönemde gerçekleştirilen yurt dışı borçlanmalara gelen talep ve katılımcı banka sayısındaki artış, yabancı yatırımcı ilgisinin yüksek olduğunu göstermektedir. Kredi kompozisyonunun TL lehine çevrilmesi ve mudilerin artan YP mevduat tercihi sonrası net TL fonlamasında bir miktar artış gözlenmiştir. Bankalar son dönemde yurt dışı para takası piyasasında oluşan yüksek maliyetler nedeniyle 2019 yılı Mart ayından itibaren TCMB para takası piyasasında işlem yapmayı tercih etmişlerdir. Bunun sonucunda yurt dışı yerleşiklerle yapılan para takası işlemlerinde sağlanan net TL fonlamasında azalış gözlenmektedir.

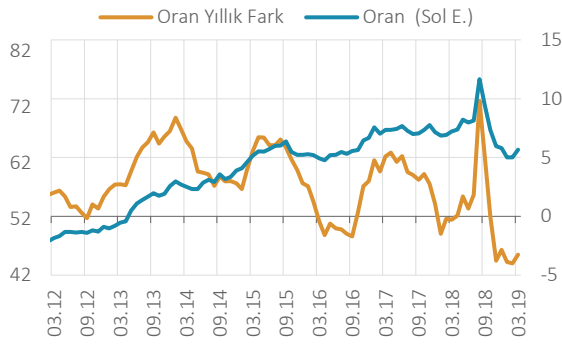
Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında sektörün TL cinsinden bilanço içi ve bilanço dışı varlık ve yükümlülüklerinin yeniden fiyatlama kanalı ile maruz kaldığı faiz riski azalırken, YP tarafta ise artış gözlenmiştir. Sektörün YP net genel pozisyonu/özkaynak oranı yüzde -1 civarında gerçekleşmiştir.

Son dönemde kârlılık göstergelerinde özel karşılık provizyonu ve mevduat faiz giderlerindeki yükselişin etkisiyle düşüş eğilimi gözlenmiştir. Sektör SYR'si, kârlılıktaki düşüş eğilimi ile BDDK'nın destekleyici düzenlemelerinin uygulamadan kalkmasının etkisiyle düzenleme öncesi seviyelerinde gerçekleşmiştir. Bu kapsamda, kamu bankalarının sermayelerini güçlendirmek için ikrazen ihraç edilen özel tertip DİBS'ler sektörün sermaye yeterliliğine katkı sağlayacaktır.

IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski

2018 yılı Ağustos ayında döviz kurlarında görülen hareket, YP kredilerin TL karşılığını artırarak kredilerin GSYİH'ye oranının yüzde 77 seviyesine yükselmesine neden olmuştur. Takip eden dönemde döviz kurlarındaki dengelenme sonrasında kredilerin GSYİH'ye oranı 2019 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 64 düzeyine gerilemiş ve 2016 yılı ortasındaki seviyesine dönmüştür (Grafik IV.1.1). Kredi büyümesinde 2017 yılında yüksek montanda kullanılan KGF kefaletli kredilerin getirdiği güçlü baz etkisinin zayıflaması ve finansal koşulların sıkılaşması neticesinde başlayan aşağı yönlü eğilim 2019 yılı Ocak ayı sonuna kadar devam etmiş, ancak bu eğilim yakın dönemde bankaların kredi arz koşullarını bir miktar gevşetmesi, KGF kefaletli yeni kredi olanaklarının sunulması ve bireysel kredilerde yeniden yapılandırma imkânlarının sağlanması ile son bulmuştur. Mevcut Rapor döneminde kredi büyümesinin geçmiş yıllardaki ortalamalarının altında seyretmesinde özellikle talep kaynaklı etmenler belirleyici olmuş ve kur etkisinden arındırılmış toplam yıllık kredi büyümesi Mart ayında yüzde 4,5 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.2).

Grafik IV.1.1: Kredi/GSYİH Oranı (%)

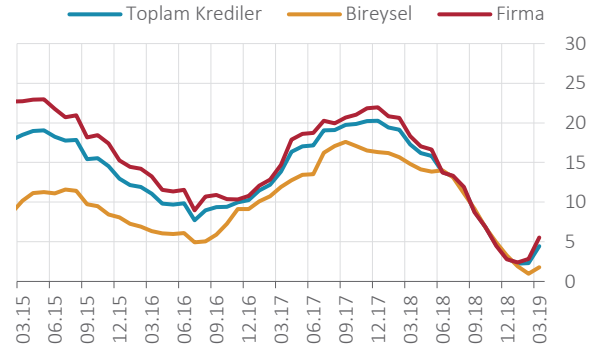

Kaynak: TCMB, TÜİK

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Oran, Türk bankacılık sektörü tarafından sağlanan nominal stok kredi değerinin son bir yıllık toplam GSYİH'ye payı olarak hesaplanmaktadır.

Grafik IV.1.2: Yıllık Kredi Büyümesi (KEA, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Dövizle endeksli krediler YP kredilere dâhil edilmiş, YP kredi tutarı, ABD doları için 0,7, euro için 0,3 ağırlıkla elde edilen sepet kullanılarak kur etkisinden arındırılmıştır.

IV.1.1 Firma Kredisi Gelişmeleri

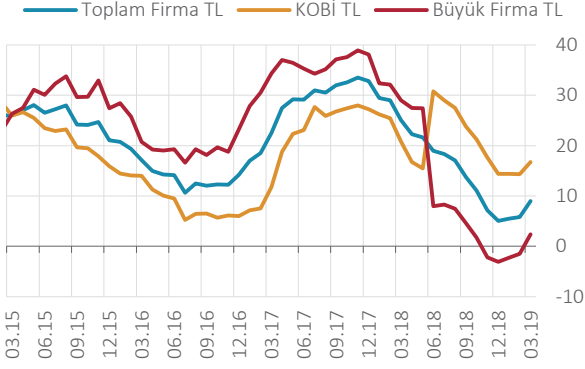
Firma kredi büyümesindeki aşağı yönlü eğilimin TL firma kredisi kaynaklı olarak yılın ilk çeyreğinde sonlandığı gözlenmektedir. TL cinsinden firma kredileri yıllık bazda yüzde 9 artmıştır. Mevcut Rapor dönemindeki kredi dinamiklerinde, ekonomik dengelenme sürecinde iktisadi faaliyeti desteklemek amacıyla oluşturulan ve reel sektörün uygun bir finansal bileşenle krediye ulaşmasını hedefleyen KOBİ Değer Kredileri de TL kredi büyümesi üzerinde rol oynamıştır.

Ocak ve Mart aylarında kullanıma açılan KGF destekli KOBİ Değer Kredisi programı, daha önce geniş bir profilde ve yüksek montanda kullanılan KGF kefaletli kredilerden hedeflenen firma ölçeği ve sektör bazında farklılık göstermiştir. Ocak ayında açılan KOBİ Değer Kredisi I kapsamında mikro veya küçük ölçekli işletmelere, ihracatçı/imalatçı şirketlere odaklanacak biçimde 20 milyar TL'lik kefalet desteği ile 25 milyar TL kredi hacmi sağlanmıştır. Mart ayında kullanılmaya başlanan KOBİ Değer Kredisi II ile aynı büyüklükte kefalet desteği ve kredi hacmi içeren yeni bir kredi paketi bütün KOBİ'lerin faydalanabileceği şekilde genişletilmiştir. KOBİ Değer Kredileri şirketlerce büyük ölçüde işletme sermayesi ihtiyacına yönelik olarak kullanılmıştır.

Diğer taraftan YP cinsinden kredi büyümesi negatif yönde seyretmekte olup, son gözlem itibarıyla yurt içi kaynaklı YP krediler yüzde 1,6 daralmıştır. Aynı zamanda firmaların yurt dışından sağladıkları YP kredilerde daralma gözlenmeye başlamıştır (Grafik IV.1.3 ve Grafik IV.1.4). YP kredi seyri üzerinde öncelikli olarak yatırımlardaki yavaşlama etkili olmuştur. Bunun yanı sıra TL ile YP faiz farkı gelişmelerinin de kredi talebinin yerel para lehinde yoğunlaşmasında rol oynadığı düşünülmektedir. Kredi mevduat faiz farklarının

2018 yılı Eylül ayında yüksek seviyelere çıkmasında bankaların aktif kalitesi ve likidite görünümüne ilişkin artan endişelerinin yanı sıra döviz kuru, enflasyon ve faiz oranlarına dair belirsizliğin risk primlerine yansımaları etkili olmuştur. Takip eden süreçte finansal piyasalarda ve finansal ürün fiyatlamalarında görülen hızlı normalleşmeyle TL tarafında faiz kredi mevduat faiz oranı farkı uzun dönem seviyelerine yakınsarken, YP tarafında bu fark artan risk primiyle uyumlu hareket etmiştir (Grafik IV.1.5).

Grafik IV.1.3: Firma Ölçeğine Göre TL Firma Kredileri Yıllık Büyüme Oranları (%)

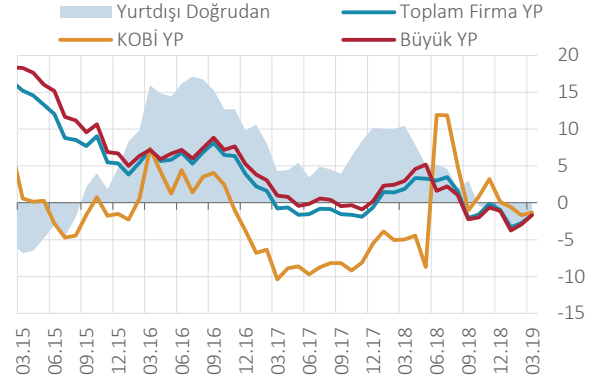

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Döviz endeksli krediler hesaplamalardan dışlanmıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan KOBİ tanımları değişikliği Temmuz ayında görülen kırılmalarda belirleyici olmuştur.

Grafik IV.1.4: Firma Ölçeğine Göre YP Firma Kredileri Yıllık Büyüme Oranları (Sepet Kur Üzerinden, %)

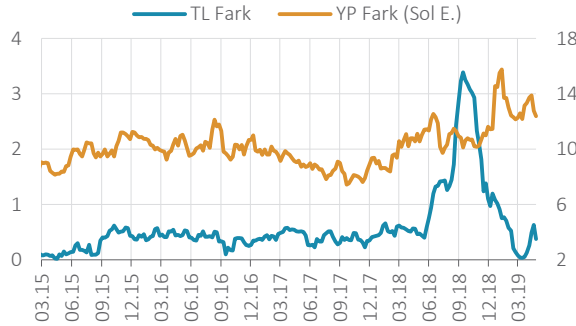

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Döviz endeksli krediler hesaplamalara dâhil edilmiştir. 24 Haziran 2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan KOBİ tanımları değişikliği Temmuz ayında görülen kırılmalarda belirleyici olmuştur.

Grafik IV.1.5: Firma Kredileri Faiz Oran Farkları (4 Haftalık Hareketli Ort., %)

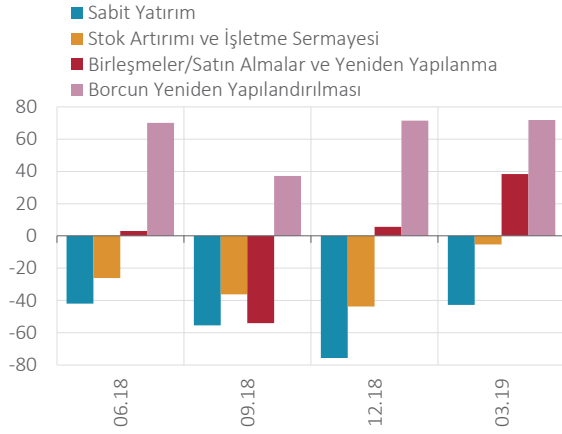
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 26.04.19

Dipnot: Faiz oran farkları TL ve YP firma kredi faizleri ile mevduat faizleri arasındaki farktır.

Güncel Banka Kredileri Eğilim Anketi (BKEA) sonuçlarına göre de yeniden yapılandırılmalar kapsamında kredi talebi baskın konumunu korurken, sabit sermaye yatırımı amaçlı kredi talebi gerilemeyi sürdürmektedir (Grafik IV.1.6). Firmaların işletme kredisi talebi TL kanalından gelirken, kredi maliyetlerinin mevcut seviyelerine bağlı olarak kredi vadelerinin kısaldığı gözlenmiştir.

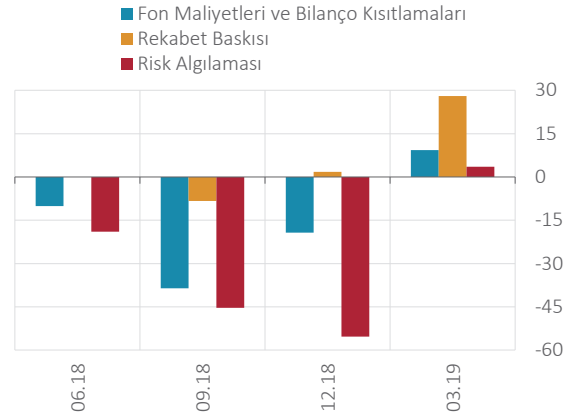
Arz tarafından bakıldığında, BKEA sonuçları yılın ilk çeyreğinde işletmelere verilen kredi standartlarında özellikle TL kredilerde olmak üzere gevşeme olduğuna işaret etmektedir. Bankalar tarafından bu durumun daha ziyade rekabet koşulları ile fonlama ve bilanço kısıtlarının bir miktar hafiflemesinden kaynaklandığı belirtilirken; risk algısının arz koşullarındaki gevşemeye katkısının görece düşük kaldığı değerlendirilmiştir (Grafik IV.1.7).

Grafik IV.1.6: Firma Kredi Talebine Etki Eden Faktörler- Finansman İhtiyaçları (Net % Değişim)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Üç ayda bir yapılan ankette bankalar tüm kalemleri bir önceki döneme kıyasla raporlamaktadır. Sıfır bir önceki döneme göre değişiklik olmadığını gösteren nötr seviyedir.

Grafik IV.1.7: Firma Kredi Arzına Etki Eden Faktörler (Net % Değişim)

Kaynak: TCMB

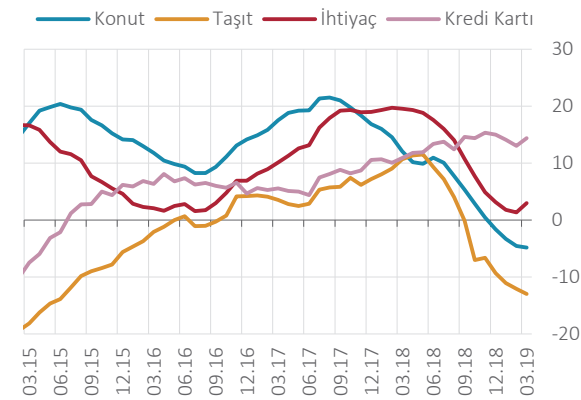
Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Üç ayda bir yapılan ankette bankalar tüm kalemleri bir önceki döneme kıyasla raporlamaktadır. Sıfır bir önceki döneme göre değişiklik olmadığını gösteren nötr seviyedir. Grafikte sunulan seriler BKEA'daki ilgili alt kalemlerin aritmetik ortalamasıdır.

IV.1.2 Bireysel Kredi Gelişmeleri

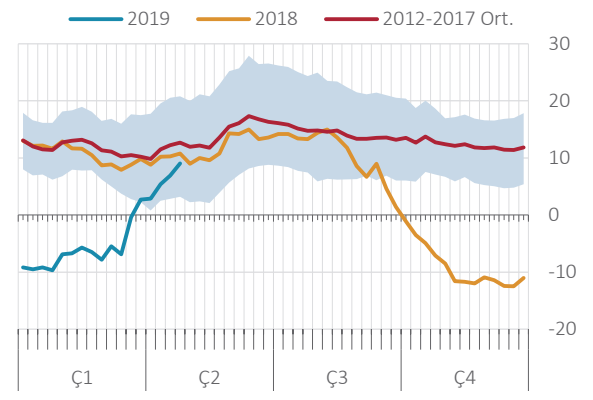
Bir önceki Rapor dönemine göre yıllık bazda bireysel kredi büyüme oranında gerileme gözlenmektedir. Kredi türü bazında, ihtiyaç kredileri ve kredi kartı bakiyeleri büyümeyi sürdürürken konut ve taşıt kredileri daralmaya devam etmektedir. Bu gelişmede yurt içi talepteki zayıflamanın hanehalkı geliri ve tüketici güvenine yansımaları ön plandadır. Toplam bireysel kredilerde yıllık bazdaki aşağı yönlü eğilim devam etmekle birlikte, haftalık stok değerler üzerinden hesaplanan momentum göstergeleri bu eğilimin 2019 yılı ikinci çeyreği itibarıyla sonlandığına işaret etmektedir (Grafik IV.1.8 ve IV.1.9).

İhtiyaç kredileri bireysel kredi büyümesinde yakın dönemde görülen ivmelenmede belirleyici olmuştur (Grafik IV.1.9 ve IV.1.11). Kredi kartı borçlarının uzun vadelerle yapılandırılmasına yönelik ihtiyaç kredisi kampanyaları ile ihtiyaç kredilerinde azami vadelerin 36 aydan 60 aya yükseltilmesi bireysel kredi piyasasında ılımlı bir canlanma sağlamıştır (Kutu III.1.I). Buna bağlı olarak bireysel kredi büyümesi geçmiş yıllar ortalamalarına yakınsamıştır. Bireysel kredi faizlerindeki gerilemenin de ihtiyaç kredilerindeki bu eğilimi desteklediği değerlendirilmektedir (Grafik IV.1.10).

Grafik IV.1.8: Bireysel Kredi Yıllık Büyüme Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Grafik IV.1.9: Bireysel Kredi Büyümesi (13 Haftalık Hareketli Ort., Yıllıklandırılmış %)

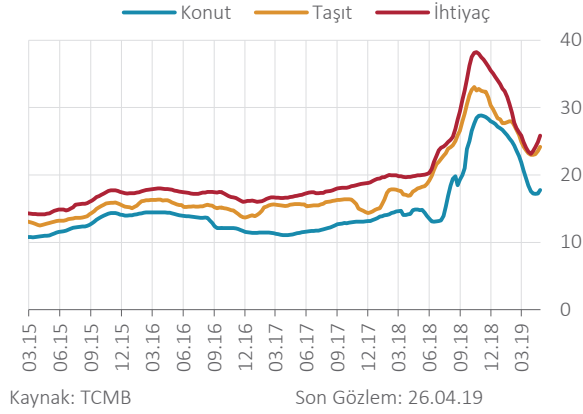
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 26.04.19

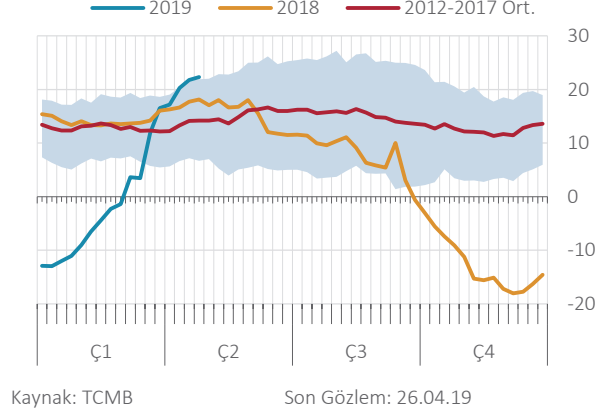
Dipnot: Kahverengi alan 2012-2017 ortalamasında kullanılan verinin 10. ve 90. yüzdeleri aralığıdır.

Konut kredisi büyüme oranındaki gerileme zayıflayan makro ekonomik görünümünden ve buna bağlı olarak azalan konut satışlarından kaynaklanmaktadır. Bazı bankalarca sunulan avantajlı faiz oranlarına sahip konut kredisi kampanyalarından gelen destek, makro ekonomik görünümün ima ettiği yavaşlamayı henüz tersine çevirememektedir. Diğer yandan, 2019 yılının ikinci yarısından itibaren enflasyon oranlarında beklenen düşüşün kredi faizleri, makro ekonomik görünüm ve beklentilere olumlu yansımalarının kredili konut satışları üzerinde pozitif etkileri olması öngörülmektedir.

Grafik IV.1.10: Bireysel Kredi Faiz Oranları
(4 Haftalık Hareketli Ort., %)

Grafik IV.1.11: İhtiyaç Kredisi Büyümesi
(13 Haftalık Hareketli Ort., Yıllıklandırılmış %)

Dipnot: Kahverengi alan 2012-2017 ortalamasında kullanılan verinin 10. ve 90. yüzdilik aralığıdır.

Bankaların bireysel taşıt kredisi pazarında azalan payı ve yavaşlama eğilimini sürdüren taşıt satışları ile uyumlu olarak taşıt kredilerinin tüketici kredileri içindeki payı azalmaya devam etmiştir. 2018 yılı Mayıs ayından sonra bankalarca kullanılan taşıt kredilerindeki görece zayıf seyrinde artan kur seviyesinin taşıt fiyatlarına hızlı yansımaları etkili olmuştur. Bu dönemde ÖTV indirimleri yoluyla sağlanan teşviklerin taşıt kredilerinin canlanması üzerindeki etkisi sınırlıdır.

Bireysel kredi kartları bakiye artış oranları 2018 yılı Kasım ayına kadar güçlü bir seyir izlerken takip eden dönemde yavaşlamıştır. Bu gelişmede baz etkisi, istihdam kaynaklı yavaşlayan tüketim talebi, yapılandırma sebebiyle ihtiyaç kredisine transfer olan bakiye ve Ağustos ayında kredi kartlarıyla yapılan bazı tüketim harcamalarında taksit imkânının sınırlandırılmasının belirleyici olduğu değerlendirilmektedir. Diğer yandan, 2019 yılı Şubat ve Mart aylarında kredi kartlarıyla gerçekleştirilecek bir kısım kuyum, elektronik, taşımacılık ile sağlık ve sosyal hizmetlere yönelik tüketim harcamalarında azami taksit sayısının artırılmasının kredi kartı bakiyesi üzerinde etkisinin yukarı yönlü olması beklenmektedir.

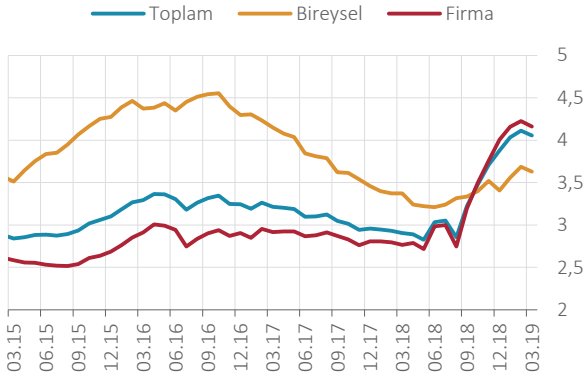
IV.1.3 Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Ekonomideki dengelenme ve buna bağlı olarak yavaşlayan kredi büyümesi sonucunda TGA oranları hem bireysel krediler hem de firma kredileri ayırımında artış göstermiştir. Bankacılık sektörü TGA oranı 2019 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 4,1'dir. Söz konusu oran firma kredilerinde yüzde 4,2, bireysel kredilerde ise yüzde 3,6 olarak gerçekleşmiştir. Geçmiş Rapor dönemine göre TGA oranlarındaki artış firmalar tarafında daha belirgin olup, firma kredilerindeki TGA oranları 1 puan civarında artış göstermiştir (Grafik IV.1.12).

Yakın izlemedeki krediler, aktif kalitesindeki sınırlı bozulmanın yanı sıra YP kredilerin TL cinsinden bilanço değerlerinin artışı, TFRS-9 raporlama standartlarının yürürlüğe girmesi ve bankaların daha ihtiyatlı bir duruş sergilemesiyle artış göstermiştir. TFRS-9 raporlama standartlarının uygulanmasını takiben bankalar bazında ayrılan yakın izleme oranlarının önümüzdeki dönemde birbirine yakınsayacağı öngörülmektedir.

Firma kredi yeniden yapılandırılmalarının büyük ölçüde tamamlanması, konkordatodan çıkışlar ve azalan yeni konkordato başvuruları ile bu kanaldan gelen etkilerin zayıflaması önümüzdeki dönemde bankaların aktif görünümündeki risklilik faktörünü sınırlayabilecektir (Grafik IV.1.13). Bununla birlikte, iktisadi faaliyetin seyri, finansal koşullar ve istihdam gelişmeleri sektörün TGA seyri üzerinde belirleyici olacaktır. Nitekim, BDDK tarafından 2018 yıl sonu itibarıyla ihtiyatlı bir bakış açısıyla yapılan mali bünye değerlendirme analizinde sektörün toplam TGA oranının 2019 yılı sonunda yüzde 6 seviyesine ulaşabileceği açıklanmıştır.¹ TGA oranlarında yakın dönemde gözlenen artışa rağmen 2018 yıl sonu itibarıyla ülkemizde TGA oranı ve son iki yıllık değişimi emsal ülkeler ortalamalarına yakın bir seyir izlemektedir (Grafik IV.1.14).

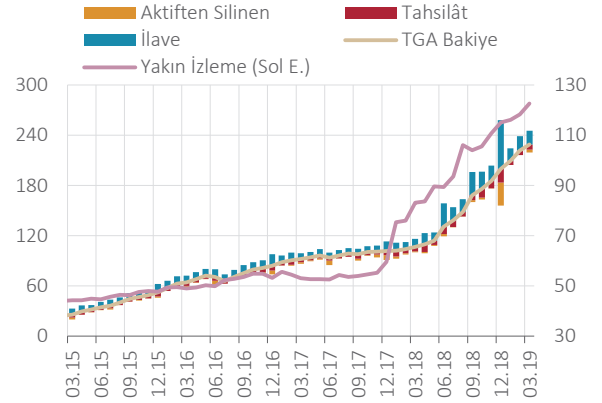
Grafik IV.1.12: TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Grafik IV.1.13: TGA Bakiyesi ve Bileşenleri (Milyar TL)

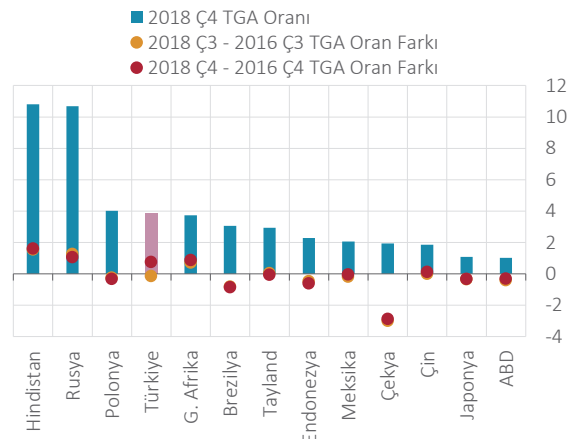

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Şirketler kesimi TGA gelişmelerine ölçek kırılımında bakıldığında, KOBİ kredilerindeki TGA oranı artışının daha yüksek bir seviyede gerçekleşmesine rağmen, düşük bir bazdan gelen büyük firma TGA oranlarındaki artışın daha hızlı olduğu gözlenmektedir (Grafik IV.1.15). KOBİ'ler özelinde KOBİ Değer Kredisi paketleri kapsamındaki kredilerin özellikle mikro ve küçük ölçekli işletmelere kullanılması, söz konusu firmaların finansmana erişim koşullarını ve bankaların aktif kalitesi görünümünü iyileştirerek finansal istikrarı desteklemektedir.

Grafik IV.1.14: TGA Oranı ve Değişiminin Uluslararası Karşılaştırması (%)

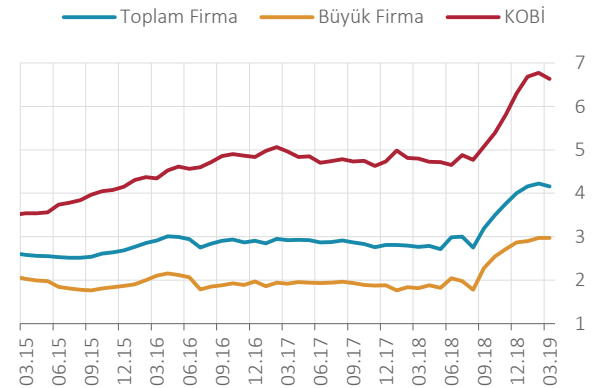

Kaynak: IMF-IFS, BDDK

Son Gözlem: 12.18

Dipnot: Henüz verisi raporlanmayan Rusya, Çin, Japonya, Polonya ve Çekya için 2018 Ç3 verileri gösterilmiş, iki yıllık farklar 2018 Ç3 ve 2018 Ç2 üzerinden alınmıştır.

Grafik IV.1.15: Firma TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

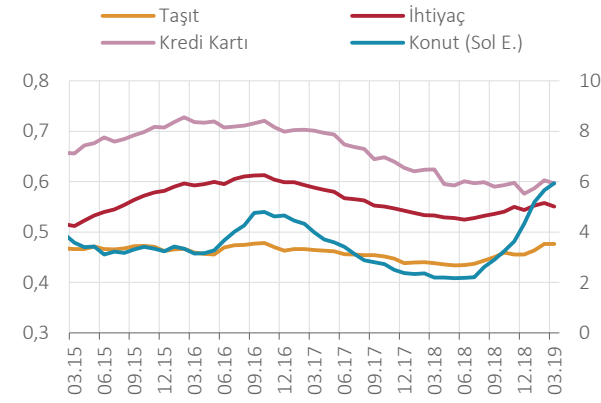
Son Gözlem: 03.19

¹ BDDK'nın 27.12.2018 tarihli Basın Açıklaması

Firma kredilerine göre bireysel kredilerin TGA oranlarında daha sınırlı bir artış yaşanmıştır. Bu artış bireysel kredilerin tüm alt kırılımlarında gözlenmektedir (Grafik IV.1.16). Oransal olarak en yüksek artış konut kredilerinde olsa da bu kredilerde son dönemde yüzde 0,6 olan TGA oranının düşük seviyelerde seyrettiği görülmektedir. Konut ve taşıt kredilerinde TGA oranındaki artış önemli ölçüde bu kredilerdeki yavaşlamadan kaynaklanmaktadır.

2019 yılının ilk çeyreğinin sonunda bireysel kredi kartı TGA oranı 2018 yılı Kasım ayı seviyelerinde gerçekleşmiştir. Kredi kartı bakiyelerinin ve ihtiyaç kredilerinin genişlemeye devam etmesi, bireysel kredi TGA oranlarını olumlu etkilemiştir. Ayrıca, kredi kartı borçlarında yeniden yapılandırılma imkanı bu oranların ılımlı seyretmesine katkı sağlamaktadır. Yeniden yapılandırma kapsamında krediye dönüşen borç bakiyesi olan, ancak temerrüde düşmemiş kart sahiplerine uygun koşullarda ihtiyaç kredisi kullanılarak bireysel müşterilerin borç servis olanakları rahatlatılmıştır. Bunun yanında 2019 yılı Şubat ayında ihtiyaç kredilerinin 60 aya kadar yeniden yapılandırılabilmesine imkân tanınması ile ihtiyaç kredileri ve taşıt kredilerindeki vade tavanının 60 aya çıkarılmasının bireylerin borç servis kapasitelerini artırarak ödeme gücü üzerinde olumlu bir etki yapacağı ve finansal istikrarı bu kanaldan da destekleyeceği değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra yaşlandırma analizlerinde görüldüğü üzere bankaların hâlihazırda geçmiş yıllara nazaran ihtiyaç kredilerinde daha ihtiyatlı davranması TGA oluşumunu sınırlayabilecek diğer bir faktördür (Grafik IV.1.17).

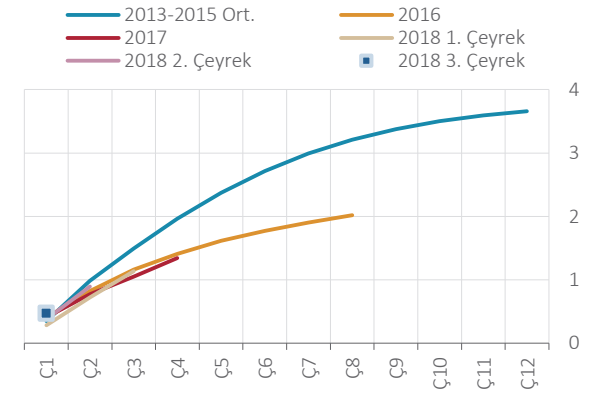
Grafik IV.1.16: Bireysel Kredilerde TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Grafik IV.1.17: İhtiyaç Kredisi Yaşlandırma Analizi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 12.18

Dipnot: Yaşlandırma analizi, ihtiyaç kredilerinin kullandığı çeyreği takiben TGA oranlarını kümülatif olarak raporlamaktadır.

Kutu IV.1.1

Firma Kredi Riski Analizinde Öncü Göstergeler

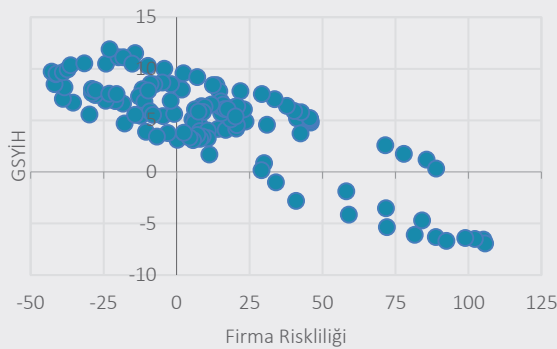
İktisadi faaliyet ve kredi büyümesi arasındaki pozitif ilişki göz önünde bulundurulduğunda kredi büyümesinin sürdürülebilir ve iktisadi faaliyetle uyum içerisinde gerçekleşmesi önem taşımaktadır. Diğer yandan finansal koşullar gibi iktisadi faaliyetin seyri de kredi riski gelişmelerini ve kredi risk iştahını/arzını etkileyebilmektedir. Bu kapsamda kredi riskinin finansal istikrar açısından takip edilmesi önemli olup, reel kesime ilişkin kredi riski birikiminin yakından izlenmesi ve ölçülmesine ilişkin çalışmalar finansal kırılmalıkların azaltılması ve ihtiyaç duyulan tedbirlerin zamanında alınması açısından önem taşımaktadır.

Bu kutuda, kredi bazlı mikro veri seti kullanılarak Türk bankacılık sektörü tarafından kullanılan kredi hacminin yüzde 80'ini temsil eden reel sektör firmalarının ödeme göstergeleri ile iktisadi büyüme arasındaki ilişki incelenmekte, ardından firma bazlı borç geri ödeme göstergeleri arasındaki ilişki ve zamanlama analiz edilmektedir.

Borç Ödeme Performansına İlişkin Göstergeler ve GSYİH İlişkisi

Kredi riski gelişmelerinin incelenmesinde kullanılan en yaygın göstergelerden biri TGA oranıdır. Stok TGA tutarının brüt kredi bakiyesine oranı şeklinde hesaplanan bu gösterge, akım risk gelişmelerinden daha çok geçmişten gelen birikimli riske odaklanırken, hesaplamada paydanın gelişiminde kredi büyümesi ve döviz kuru etkisiyle YP kredilerin TL karşılığının değişmesi de etkili olabilmektedir. Bu nedenle, TGA oranıyla birlikte ilgili dönemdeki TGA ilaveleri de sıklıkla analizlerde kullanılmaktadır. Akım TGA ilavelerinin yanı sıra karşılıksız çek, protestolu senet, konkordato ilanı ve iflas erteleme gibi diğer borç ödeme performansı göstergeleri de kredi riski analizi kapsamında takip edilmektedir.

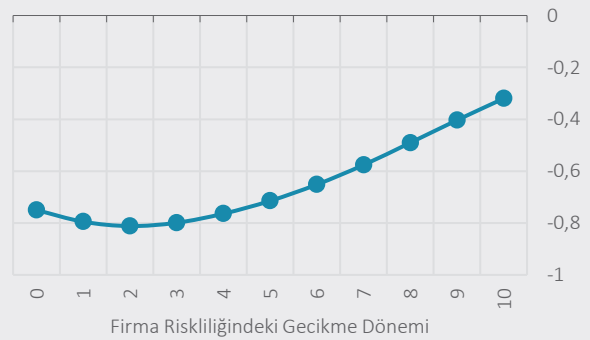
Grafik IV.1.1: Toplam Firma Riskliliği ve GSYİH Büyümesi
(12 Aylık Toplam, Reel % Değişim, Aralık 2008-Mart 2019)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Grafik IV.1.2: GSYİH Büyümesi ve Toplam Firma Riskliliği Arasında Farklı Gecikme Dönemlerindeki Korelasyon

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Firmaların karşılıksız çek, protesto edilen senet ve TGA ilavesi toplamı, toplam firma riskliliği olarak dikkate alınmıştır.

Reel sektör firmalarının karşılıksız çek, protestolu senet ve TGA ilavelerinin toplamı firma riskliliği olarak tanımlanmıştır. Bu gösterge kullanılarak, borç geri ödemesinde sorun yaşayan firmaların borçları ile iktisadi büyüme arasındaki ilişki incelenmiştir. Aylık bazda yapılan analizde karşılıksız çek, protestolu senet ve TGA ilaveleri 12 aylık birikimli tutar olarak alınıp reel büyüme hesaplanmıştır (Grafik IV.1.1). Ardından, firma riskliliği ve GSYİH reel büyümeleri arasında korelasyonun en yüksek olduğu dönemi tespit edebilmek için firma riskliliğinin farklı gecikme dönemleri ile GSYİH büyümesi arasındaki ilişki incelenmiştir. İki gösterge arasındaki negatif korelasyon yüzde 81 ile beklenildiği üzere yüksek seviyededir. Firmaların nakit akışında ve borç ödeme kabiliyetindeki zayıflamanın diğer bir ifadeyle firma riskliliğindeki artışı takip eden iki

aylık dönemde iktisadi faaliyette de ivme kaybı gözlenmektedir (Grafik IV.1.2).

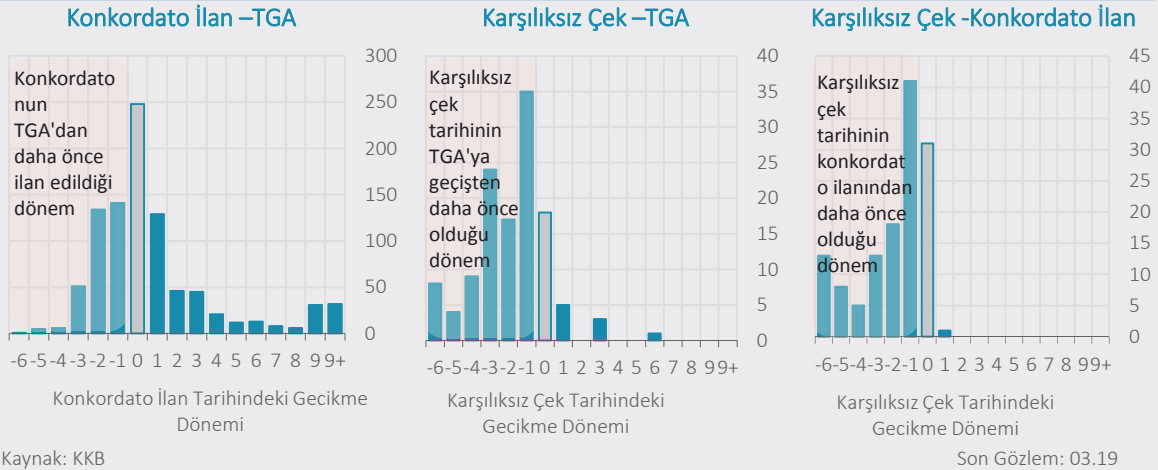
Çekler uygulamada vadeli kullanımı ve teminat kanalından da kredi arzı üzerinde etkili olmaktadır.¹ Karşılıksız çeklerde artış gözlenen dönemlerde bankalar mevcut çek teminatları için ilave teminat talebinde bulunabilir. Reel kesimin ilave teminat talebini karşılayamaması ya da yeni kredi kullanımında çekin teminat olarak kabulü için daha yüksek teminat/kredi oranının talep edilmesi durumunda kredi arzı dolayısıyla iktisadi faaliyet de etkilenebilmektedir.

Borç Ödeme Göstergeleri Arasındaki İlişki

Bu kısımda farklı borç ödeme göstergeleri arasındaki zamanlama ilişkisi incelenmiş ve ilk örnekleme temel olarak firma bazlı aylık veriler kullanılarak konkordato ilan eden firmalara odaklanılmıştır. Firma bazlı bu örneklem 2018 yılı ve sonrasında konkordato ilan eden, karşılıksız çeki bulunan veya banka / banka dışı finansal kuruluşlardaki herhangi bir kredisi TGA olarak sınıflandırılan firmalardan oluşturulmuştur. Firma bazlı konkordato ve kredi bilgisinin yer aldığı veri setinde eşleşmesi yapılabilen 1.066 firma olup, konkordato ilan tarihi bilgisinin 2018 yılından itibaren bulunması nedeniyle ilk örneklem analizinde Ocak 2018-Mart 2019 dönemi kullanılmıştır. Konkordatonun ilan edildiği, çekin ibrazında karşılıksız çıktığı ve kredi borcunun takibe düştüğü dönemler analiz edilerek kredi riskindeki artış zamanlama açısından incelenmiştir.

Bir firmanın birden çok dönemde karşılıksız çeki bulunabilir ya da birden çok sayıda ve bankada bulunan kredileri farklı dönemlerde TGA olarak sınıflandırılabilir. Çalışmada firma riskliliğindeki artışın ilk sinyalleri incelendiği için firma bazında ilk kez karşılıksız çıkan çekin bulunduğu dönem ile ilgili firmaya ait herhangi bir kredinin ilk kez TGA olarak sınıflandırıldığı dönem belirlenmiştir. Çalışmada konkordato-TGA, karşılıksız çek-TGA ve karşılıksız çek-konkordato ilan tarihleri kapsamında zamanlama ayrı alt örneklem olarak incelenmiştir.

Grafik IV.1.3: Konkordato, Karşılıksız Çek ve TGA Dönemleri Arasındaki Gecikme Sürelerine Göre Firma Sayıları
(Ay, örnekleme konu firma sayısı 1066, 2018-Mart 2019 dönemi)

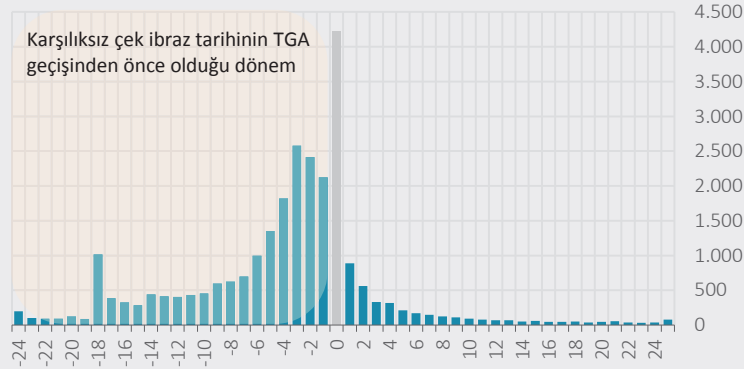
Analiz sonuçlarına göre konkordato ilanı ve TGA'sı bulunan firmaların incelendiği alt-örnekleme müşteri bazında konkordato ilanından yaklaşık iki ay sonra finansal kuruluşlar kredileri TGA olarak sınıflandırırken, karşılıksız çek ve TGA'sı bulunan firmaların bulunduğu alt örnekleme çekin ibrazında karşılıksız çıkmasının ardından üç ay sonra TGA'da artış gözlenmektedir. Diğer yandan, konkordato ilanı ile karşılıksız çek arasındaki ilişkide ise ibrazında karşılıksız çıkan çeklerin kayda değer şekilde konkordato ilanından daha önce

¹ Çek keşidecisinin borçludan daha yüksek kredi değerliliğine sahip olması durumunda çekler teminat olarak kullanılabilir.

gerçekleştiği görülmektedir. Dolayısıyla, analize konu firmalarda genel olarak çekin karşılıksız çıkmasının ardından konkordato talebi ve sonrasında TGA artışı gözlenmektedir. TGA'nın görece sonra gerçekleşmesinde TFRS-9 standardı öncesinde bankaların ağırlıklı olarak kredi sınıflamasında TGA için 90 günlük gecikme dönemini kullanmasının da etkili olduğu değerlendirilmektedir. Söz konusu firma riskliliği göstergelerinin nispeten küçük ve orta ölçekli işletmelerin kredi riskliliğindeki artış açısından bilgi sağladığı ve bu segmentte kullanılan kredilerin performansı için öncü gösterge olarak dikkate alınabileceği değerlendirilmektedir.

Yukarıda yer alan analiz konkordato ilanı bulunan müşteri tabanı dikkate alınarak hazırlanırken, daha fazla firmayı içerecek geniş kapsamlı bir çalışma için karşılıksız çeki ve finansal sistemde TGA'sı bulunan tüm müşteriler için söz konusu analiz tekrarlanmıştır. Bu kapsamda Ocak 2017 – Mart 2019 döneminde karşılıksız çek bilgisi bulunan 27.250 firmanın yurt içi finansal sektöre olan TGA borçları incelenmiştir. Firmaya ait karşılıksız çek bulunan ilk dönem ile herhangi bir kredisinin TGA olarak sınıflandığı ilk ay arasındaki gecikme analiz edilmiştir. Aşağıdaki grafikte çekin ibrazında karşılıksız çıkmasının ardından farklı gecikme dönemlerinde ilk kez TGA'ya geçiş kaydeden firmalardaki yoğunlaşma yer almaktadır. Çekin karşılıksız çıktığı dönem ve TGA'ya geçtiği dönem arasında eş zamanlı geçiş aylık bazda baskın görünmekle birlikte, temel olarak analiz sonucu çekin karşılıksız çıktığı aydan itibaren 0-18 ay içerisinde müşteri sayısının yüzde 83'üne ait kredinin TGA'ya geçebileceğine işaret etmektedir.

Grafik IV.1.4: Karşılıksız Çek ve TGA Dönemleri Arasındaki Gecikme Sürelerine Göre Firma Sayıları(Ay, 27250 firma, Ocak 2017-Mart 2019 Dönemi)

Kaynak: KKB, BDDK

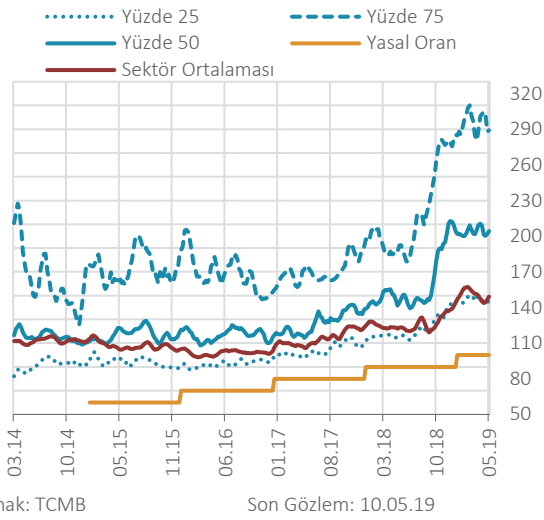
Son Gözlem: 03.19

Bu kutuda, finansal sektörün maruz kaldığı kredi risk birikimindeki gelişmeleri zamanında ve doğru yorumlamak amacıyla mikro bazlı ödeme gücüne işaret eden göstergeler incelenmiş ve bu çerçevede karşılıksız çek ve konkordato bilgilerinin TGA gelişmelerini öncülediği görülmüştür. 2018 yılı öncesinde kredinin TGA olarak sınıflandırılmasında 90 günlük sürenin belirleyici olmasına karşın, 2018 yılından itibaren TFRS-9 kapsamında içsel kredi modellerinin kullanıldığı dikkate alındığında TGA'nın zamanlaması açısından söz konusu göstergelerin yakından izlenmesi önem kazanmaktadır. Belirtilen öncü göstergelerin, firmaların finansal yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesinin izlenmesi, risk birikiminin zamanlamasının ve büyüklüğünün tahmin edilmesi ile kredi riskinin azaltılmasına yönelik uygulanabilecek makroihtiyati tedbirlerin belirlenmesi aşamasında önem kazanmaktadır.

IV.2 Likidite Riski

Bankacılık sektörünün kısa vadeli likidite şoklarına karşı dayanıklılığı devam etmektedir. Bankaların bilançolarındaki yüksek kaliteli likit varlık stokunun 30 gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarını karşılama kapasitesini ölçen likidite karşılama oranları (LKO), Basel III Likidite Düzenlemeleri çerçevesinde belirlenen ve 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren toplam ve YP için sırasıyla yüzde 100 ve yüzde 80 olarak uygulanan yasal oranların oldukça üzerindedir. Mevcut Rapor döneminde sektörün toplam ve YP için hesaplanan LKO'ları, kredi büyümesindeki yavaşlama ve bankaların likidite tercihleri doğrultusunda bir miktar yükselmiş olup; 2019 yılı Mayıs ayı itibarıyla toplam ve YP için sırasıyla yüzde 149 ve yüzde 287 seviyelerinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.1 ve IV.2.2). Son dönemde başta serbest DİBS olmak üzere likit varlık kalemlerinde yaşanan artışlar sektörün likidite görünümünü desteklemektedir.

Grafik IV.2.1: Yüzdeler Dilimlere Göre Bankaların Toplam Likidite Karşılama Oranları (4 Haftalık Hareketli Ort., %)

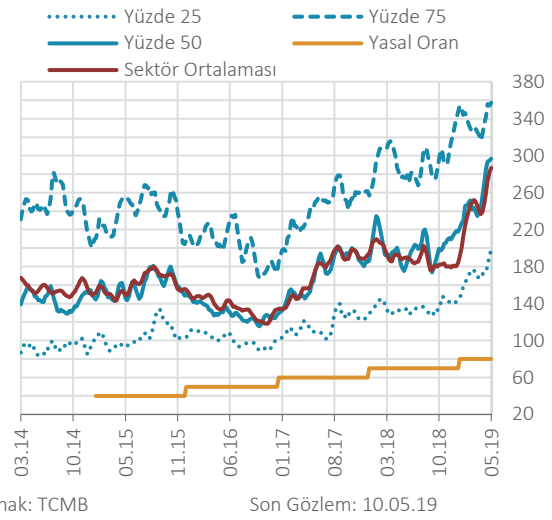

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.05.19

Dipnot: Kalkınma ve yatırım bankaları harihtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Söz konusu dilimler, likidite karşılama oranları en küçükten en büyüğe göre sırasıyla 25, 50 ve 75'inci yüzdelerlik dilimlerde yer alan bankaları temsil etmektedir.

Grafik IV.2.2: Yüzdeler Dilimlere Göre Bankaların YP Likidite Karşılama Oranları (4 Haftalık Hareketli Ort., %)

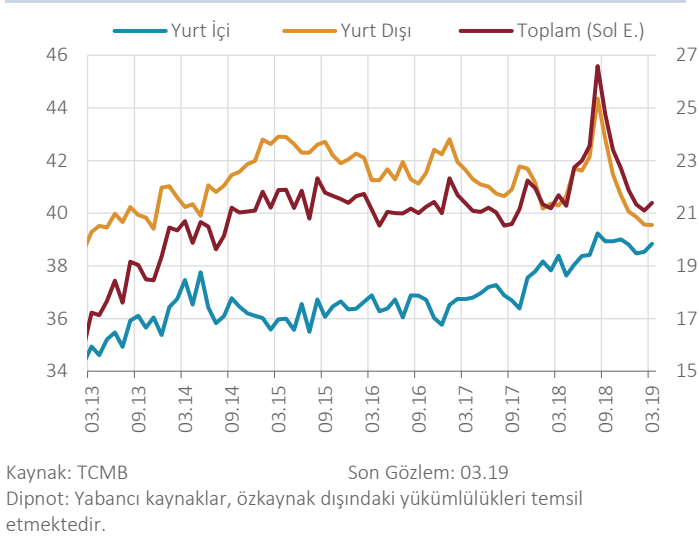

Kaynak: TCMB

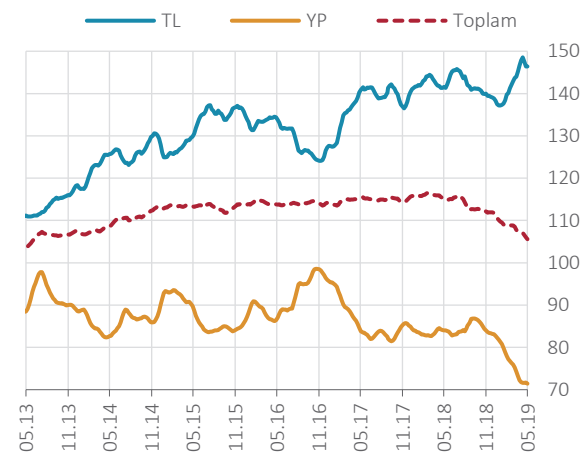
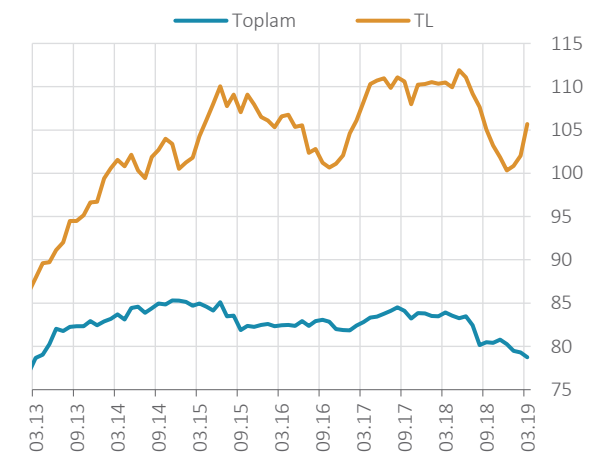
Son Gözlem: 10.05.19

Dipnot: Kalkınma ve yatırım bankaları harihtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Söz konusu dilimler, likidite karşılama oranları en küçükten en büyüğe göre sırasıyla 25, 50 ve 75'inci yüzdelerlik dilimlerde yer alan bankaları temsil etmektedir.

Bankaların likidite durumuna ilişkin göstergelerden biri olan mevduat dışı yükümlülüklerin toplam yabancı kaynaklar içindeki payı, mevcut Rapor döneminde yaklaşık yüzde 4 azalarak yüzde 40 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.2.3). Bu dönemde, yurt içinden temin edilen mevduat dışı kaynakların toplam yabancı kaynaklar içindeki payı yatay seyretmiştir. Yurt dışından temin edilen fonların ise TL karşılığının kur gelişmelerine bağlı olarak azalması, toplam mevduat dışı kaynakların yabancı kaynaklara oranında gözlenen düşüşte belirleyici olmuştur. Büyük ölçüde bankalara borçlar, tahvil ihraçları ve repo işlemlerinden oluşan mevduat dışı kaynakların yabancı kaynaklara oranındaki gerileme, bankacılık sektörünün likidite riskini sınırlandırmaktadır. Ek olarak, 2019 yılı Mart ayında para piyasası fonlarına ilişkin düzenleme değişikliği ile repo-ters repo portföyünden vadeli ticari mevduat hesabına geçen 18 milyar TL'lik payın önümüzdeki dönemde bu gelişmeyi destekleyeceği değerlendirilmektedir (Kutu I.1.1).

Grafik IV.2.3: Mevduat Dışı Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı (%)

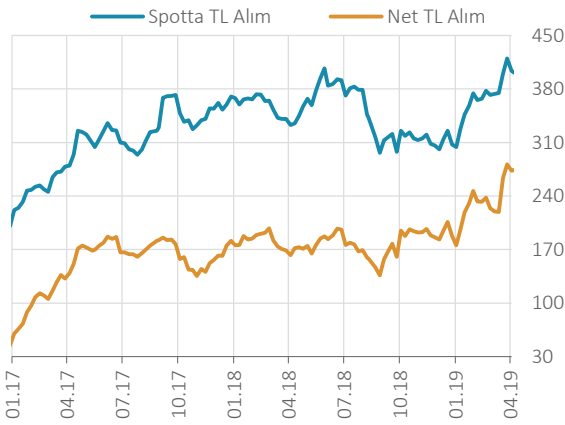
Bankaların uzun vadeli likidite pozisyonuna ilişkin temel göstergelerden biri olan kredi/mevduat (K/M) oranında 2018 yılı Temmuz ayından itibaren gözlenen dengelenmenin mevcut Rapor döneminde de devam etmesiyle bu oran yüzde 106 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.2.4). K/M oranında para birimi cinsinden son dönemde gözlenen ayrışma, firma, banka ve mevduat sahiplerinin para birimi tercihlerinden kaynaklanmakta olup; bu tercihler toplam K/M oranında gözlenen düşüşte belirleyici olmaktadır. Firmaların yatırım iştahındaki zayıf seyir, YP kredi kullandırmalarına yönelik düzenlemeler, kur riskinin yönetilmesine ilişkin oluşan farkındalık ve mudilerin YP mevduat tercihlerinde yaşanan artış, YP K/M oranında düşüş yaşanmasına neden olmuştur. Diğer taraftan, 2019 yılı Ocak ayından itibaren KGF kefaletli KOBİ Değer Kredisi paketleri kapsamındaki kullandırmaların da etkisi ile bankaların kredi kompozisyonunun TL lehine çevrilmesi, toplam K/M oranını yukarı yönlü etkilemiştir¹. Bu gelişmeler çerçevesinde toplam K/M oranında dengeleme süreci gözlenirken mevduatın krediye kıyasla daha yüksek oranda büyümesinin bankaların uzun vadeli likidite görünümünü desteklediği değerlendirilmektedir. 2019 yılı Mayıs ayı itibarıyla TL ve YP K/M oranları sırasıyla yüzde 146 ve yüzde 71 seviyesindedir.

Grafik IV.2.4: Kredi/Mevduat Oranı
(4 Haftalık Hareketli Ort., %)**Grafik IV.2.5: Kredi/(Mevduat+Diğer İstikrarlı Kaynaklar) Oranı (%)**

¹ 2019 yılı itibarıyla Hazine destekli KGF kefaleti kapsamında uygulanan KOBİ Değer Kredisi I ve KOBİ Değer Kredisi II uygulamalarında bankalara toplamda 40 milyar TL kefalet limiti olmak üzere toplam 50 milyar TL kredi limiti sağlanmıştır.

Basel III Net İstikrarlı Fonlama Oranı uzlaşısı kapsamında bir yıldan uzun vadeli mevduat dışı kaynakların istikrarlı fonlama kaynakları olarak dikkate alınmasıyla hesaplanan kredilerin mevduat ve diğer istikrarlı kaynaklar toplamına oranı (K/M+), bankaların uzun vadeli likidite pozisyonlarının daha kapsamlı ölçülebilmesine olanak sağlamaktadır. Bu oran, varlığa dayalı menkul kıymet (VDMK) ve ipotek teminatlı menkul kıymet (İTMK) gibi bankaların mevcut varlıklarını menkulleştirmelerine olanak veren borçlanma türleri başta olmak üzere, toplam tahvil ihraçlarında ve özkaynaklarda son dönemde yaşanan artışla beraber bir miktar düşmüş ve 2019 yılı Mart ayı itibarıyla toplam için yüzde 79, TL için ise yüzde 106 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.2.5). Gerek K/M oranında gerekse K/M+ oranında yaşanan düşüşler bankaların uzun vadeli likidite görünümünü desteklemektedir.

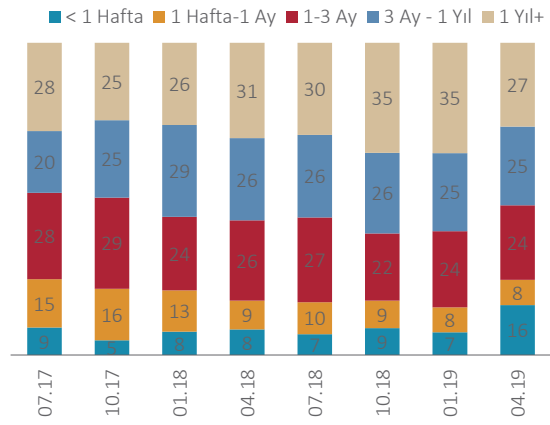
Grafik IV.2.6: TL Para Takası İşlem Tutarlarının Gelişimi
(Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 26.04.19

Grafik IV.2.7: TL Para Takası Vade Dilimleri
(Stok, % Pay)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 26.04.19

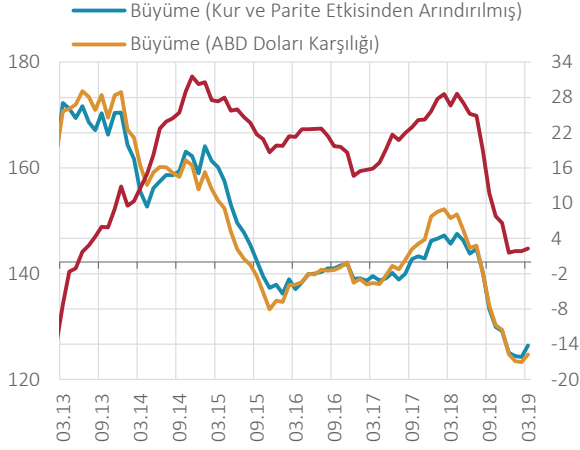
YP kredi talebi zayıf seyredirken mudilerin YP mevduat tercihinin artması sonucu bankaların para takası işlemleri ile sağladıkları net TL fonlamasında son Rapor dönemine göre bir miktar artış yaşanmıştır. 2019 yılı Mart ayından itibaren yurt dışı para takası piyasasında artan fonlama maliyetleri nedeniyle, bankalar yurt dışı para takası piyasasının yanı sıra işlem limitleri artırılan TCMB para takası piyasasında işlem yapmaya başlamıştır². Bunun sonucunda, yurt dışından sağlanan para takası fonlama miktarında kısmi bir azalma gözlenmiş, toplam net TL fonlama 2019 yılı Nisan ayı itibarıyla 266 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.6). Son dönemde gecelik mevduatın vadeli mevduat içindeki payının artmasıyla mevduatın ağırlıklı ortalama vadesinde görülen sınırlı gerilemeye ek olarak TL kredi finansmanında kısa vadeli swap fonlamasının payının arttığı gözlenmiştir (Grafik IV.2.7). TCMB para takası piyasasındaki işlemlerin vade konusunda bankaların likidite yönetimini kolaylaştırdığı değerlendirilmektedir. Sektörün varlık ve yükümlülüklerinin para birimi açısından gelişiminin ve fonlama maliyetlerinin önümüzdeki dönemde bankaların para takası işlem taleplerinde belirleyici olacağı öngörülmektedir.

Güçlü likidite görünümünü koruyan bankacılık sektöründe, 2018 yılı ikinci çeyrekte itibaren zayıf seyreden dış kaynak kullanımında bankaların dış kaynak talebinde gözlenen azalma belirleyici olmuştur. Bu gelişimde iktisadi faaliyette yaşanan yavaşlamaya bağlı olarak reel sektör yatırımlarındaki düşüş ile azalan kredi talebinin yanı sıra, kur riskinin yönetilmesine ilişkin alınan önlemler ve oluşan farkındalık sonucu YP cinsi kredi büyümesinde yaşanan zayıf seyir etkili olmuştur. Bununla birlikte, son dönemde vadesi dolan sendikasyon kredileri yaklaşık yüzde 85 oranında yenilenmiştir. Bu gelişimde bankaların azalan YP fonlama ihtiyacı ve talep koşulları ön plana çıkarken; sendikasyon maliyetleri son dönemdeki sınırlı düşüşe rağmen yüksek seviyelerini korumaktadır (Grafik IV.2.9). Yakın dönemde gerçekleştirilen yurt

² TCMB, 2019 yılının Mart ve Nisan aylarında, bankaların Döviz Karşılığı Türk Lirası Swap Piyasası'nda vadesi gelmemiş toplam swap satış işlem limitlerini kademeli olarak yüzde 10'dan yüzde 40'a yükseltmiştir. Bakınız Kutu i.1.i.

dışı borçlanmalara gelen yüksek talep ve katılımcı banka sayısındaki artış yabancı yatırımcı ilgisinin arttığını göstermektedir.

Grafik IV.2.8: Bankacılık Sektörü Yurt Dışı Borcunun Büyüme Oranı ve Miktarı (Yıllık % Artış, Milyar ABD Doları)

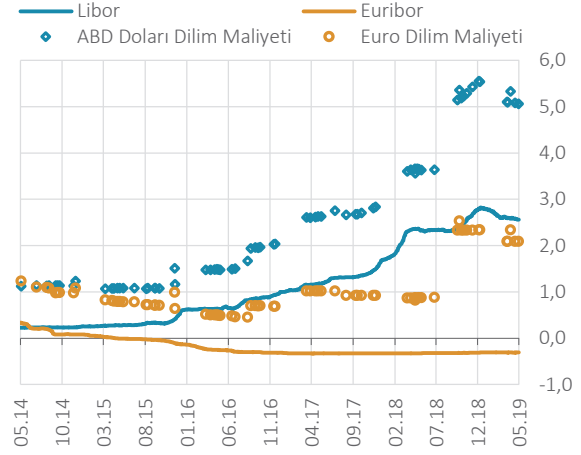

Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Kur ve parite etkisinden arındırılan büyüme serisi, 2013 yılı sonu kur ve parite değerlerine göre yeniden hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.9: 367 Gün Vadeli Sendikasyon Kredilerinin Maliyet Gelişimi (İşlem Bazlı, %)

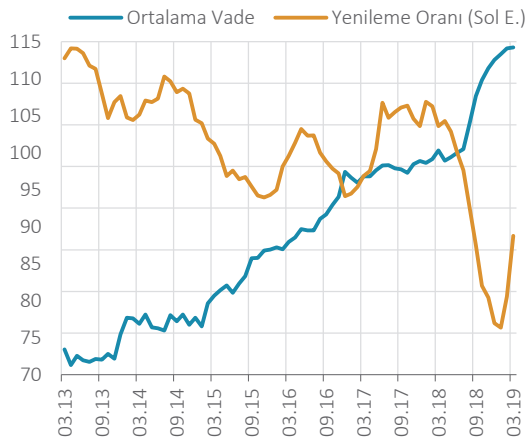
Kaynak: KAP

Son Gözlem: 10.05.19

Dipnot: Büyük ölçekli 10 banka için hesaplanmıştır.

Bankaların dış borçlarının vadesinde olumlu görünüm devam etmekte olup, ortalama vade 68 ay seviyesinde seyretmektedir. Bankaların dış borç yenileme oranında zayıf seyreden dış kaynak kullanımına bağlı olarak gözlenen düşüş, yenilenen sendikasyon kredileri ve yurt dışı menkul kıymet ihraçlarının etkisiyle yerini yükselişe bırakmış ve 2019 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 89 olarak gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.10).

Grafik IV.2.10: Toplam Dış Borç Yenileme Oranı ve Ortalama Vadesi (Ay, %)

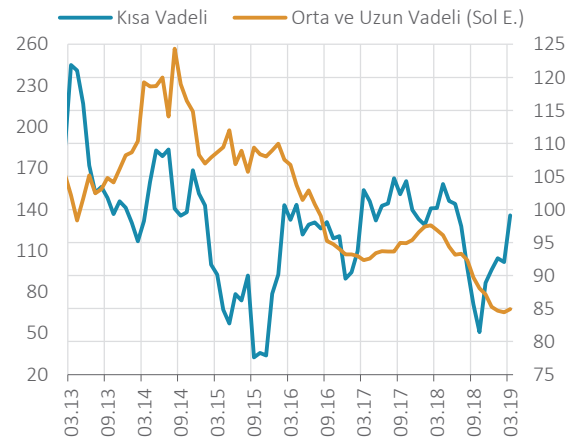

Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Dış borç yenileme oranı, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının 6 aylık hareketli toplamları üzerinden hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.11: Dış Borç Yenileme Oranı (Ay, %)

Kaynak: TCMB, MKK

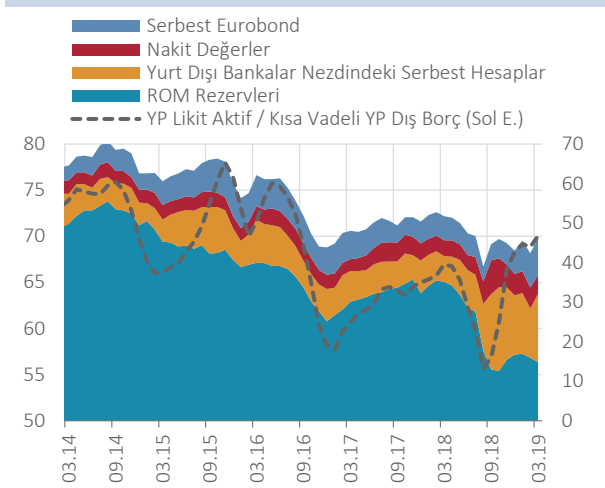
Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Dış borç yenileme oranları, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının kısa vade için 3 aylık, uzun vade için 12 aylık hareketli toplamları üzerinden hesaplanmıştır.

Bankaların kısa ve uzun vadeli likidite göstergelerinin güvenli bölgede seyretmesi ve yurt dışı borçlarda vadenin uzamaya devam etmesinin yanı sıra, bankacılık sektörü olası likidite şoklarına karşı yeterli tamponlara sahiptir. Bankaların likit aktif portföyleri serbest eurobondlar, nakit, yurt dışı hesaplar ve rezerv opsiyonu mekanizması (ROM) rezervlerinden oluşmakta olup; söz konusu likit aktif portföyü altı ay içinde vadesi dolacak YP cinsi yurt dışı borcun tamamını, bir yıl içinde vadesi dolacak YP cinsi yurt dışı

borcun ise yüzde 70'ini karşılayabilecek düzeydedir (Grafik IV.2.12).³ Ek olarak, TCMB tarafından bankalara tahsis edilen 50 milyar ABD doları döviz depo limitleri de dahil edildiğinde bankaların likit aktifleri bir yıl içinde vadesi dolacak yurt dışı borç ödemelerinin tamamını karşılayacak düzeydedir (Grafik IV.2.13).

Grafik IV.2.12: YP Likit Aktiflerin Tutarı ve 1 Yıl İçinde Vadesi Dolacak YP Dış Borca Oranı (Milyar ABD Doları, %)

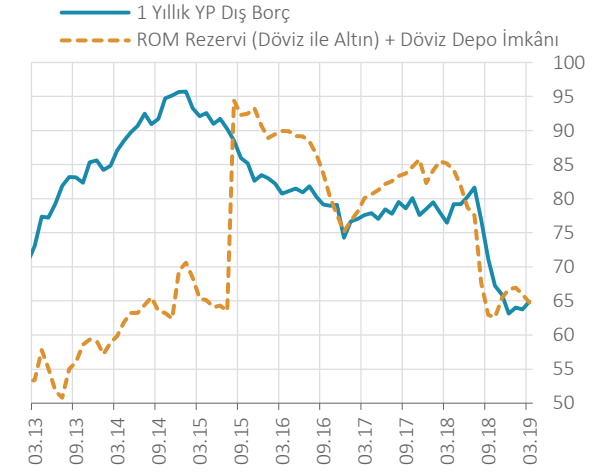

Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: YP likit aktifler, ROM kapsamında tutulan rezervler ile nakit değerler, yurt dışı bankalar nezdindeki serbest hesaplar ve serbest eurobondlardan oluşmaktadır. YP Likit Aktif / Kısa Vadeli YP Dış Borç oranının, 3 aylık hareketli ortalamasına yer verilmiştir.

Grafik IV.2.13: ROM Rezervleri ve Döviz Depo İmkânı ile 1 Yıl İçinde Vadesi Dolacak YP Dış Borç (Milyar ABD Doları)

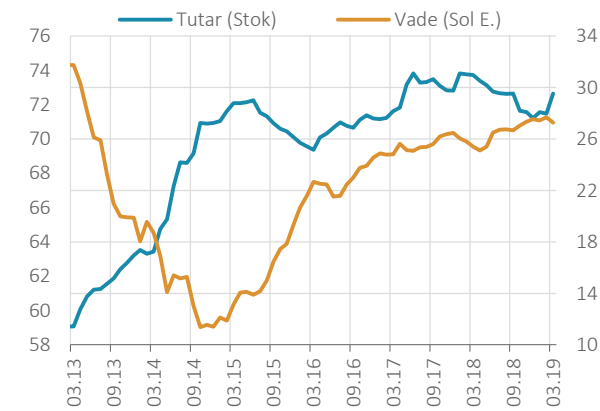

Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 03.19

Azalan YP kaynak talebi ile düşük seyreden YP cinsi yurt dışı menkul kıymet ihraçlarında 2019 yılı Mart ayında gerçekleştirilen eurobond ihraçları ile canlanma gözlenmektedir. Vadelerin yüksek seyrini devam ettirmesi, uluslararası piyasalarda yaşanabilecek olası oynaklıklardan dolayı oluşabilecek riskleri sınırlandırmaktadır (Grafik IV.2.14). Bankaların menkul kıymet ihraçları kanalıyla yurt içinden sağladıkları TL fonlamadaki artış mevcut Rapor döneminde hız kazanmıştır. 2018 yılı Eylül ayından itibaren bazı bankaların gerçekleştirdiği sermaye benzeri tahvil ihraçlarına ek olarak bankaların yüksek kaliteli likit varlıkları ile teminatlandırılan İTMK ihraçları, finansal derinleşmeye katkı sağlayarak sektörün likiditesini desteklemektedir (Grafik IV.2.15).

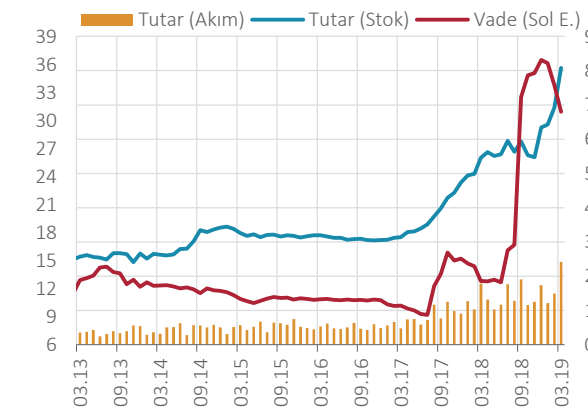
Grafik IV.2.14: Yurt Dışı YP Menkul Kıymet İhraç Gelişmeleri (Milyar ABD Doları, Ay)

Kaynak: MKK

Son Gözlem: 03.19

Grafik IV.2.15: Yurt İçi TL Menkul Kıymet İhraç Gelişmeleri (Milyar TL, Ay)

Kaynak: MKK

Son Gözlem: 03.19

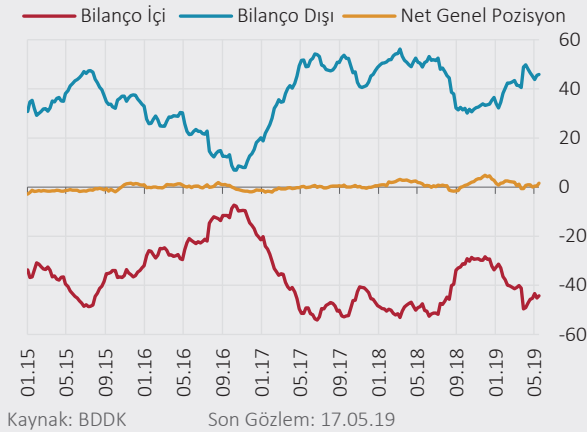
³ Bankacılık sektörünün bir yıl içinde vadesi dolacak dış borcu 64,8 milyar ABD doları seviyesinde olup, bankaların nakit, yurt dışı hesaplar, serbest eurobondlar ve ROM rezervleri sırasıyla 4,8, 17,3, 9,4 ve 15 milyar ABD doları seviyesindedir.

Kutu IV.2.1

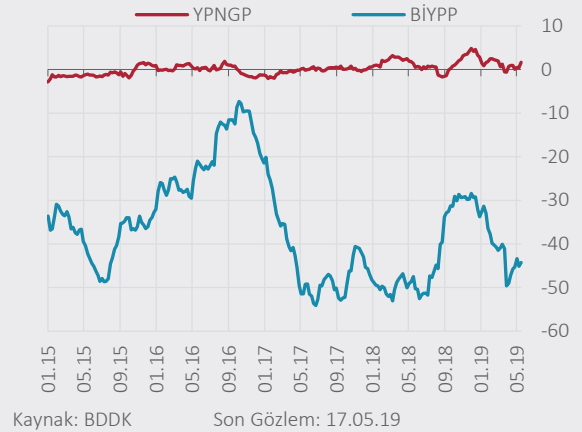
Döviz Swap Piyasası Gelişmeleri

Türk bankacılık sektöründe, tarihsel olarak ele alındığında, bilanço içinde YP yükümlülüklerin YP varlıklara göre daha yüksek bir seviyede olduğu görülmektedir. Yapısal olarak hanehalkı ve firmaların YP mevduat tercih etme eğilimi kaynaklı olarak bankaların bilançolarında YP yükümlülükleri yüksek seyrederken, varlıkların önemli bir kısmını oluşturan kredilerin ağırlıklı olarak TL cinsi olması sebebiyle sektörde bilanço içi YP pozisyon açığı gözlenmektedir. Söz konusu açık, konjonktürel gelişmelere bağlı olarak dönem dönem farklılaşmakla beraber, YP mevduat ve yurt dışı borç gelişmeleri gibi yükümlülüklerle krediler başta olmak üzere YP varlık gelişmeleri bilanço içi YP pozisyon büyüklüğü üzerinde belirleyici olmaktadır (Grafik IV.2.1.1). Bankalar kur riski yönetimi ve YP net genel pozisyon (YPNGP) ile ilgili bankacılık düzenlemesi gereği bilanço içi YP açık pozisyonlarını, vade sonundaki döviz hareketleri bilanço dışında muhasebeleştirilen swap, forward, opsiyon ve diğer türev işlemlerle dengelemektedirler. Bilanço dışı YP pozisyon fazlasının tarihsel olarak bilanço içi YP açık pozisyon tutarlarına yakın seyrettiği ve YPNGP'nin sıfır etrafında hareket ettiği görülmektedir (Grafik IV.2.1.2). Ayrıca, ilgili BDDK düzenlemesine göre bankaların YPNGP'lerin mutlak değerinin özkaynaklara oranının yüzde 20'yi aşamayacağı hüküm altına alınmış olup, bankaların kur riski oldukça düşük seviyede gerçekleşmektedir.

Grafik IV.2.1.1: YP Pozisyonu
(Milyar ABD Doları)

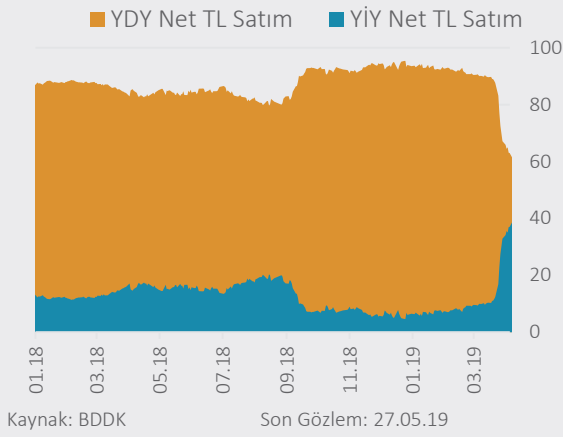
Grafik IV.2.1.2: YP Pozisyon/ Yasal Özkaynak
(%)

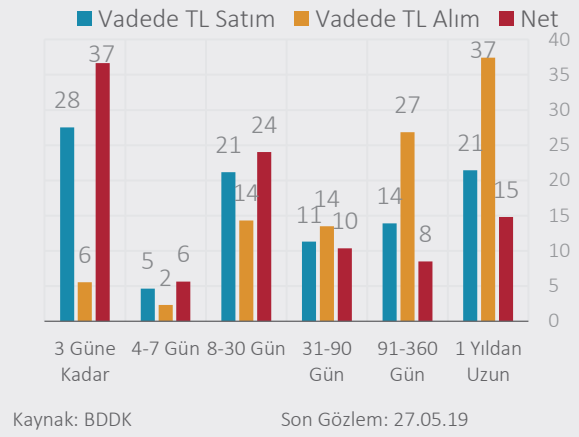
Bankaların kur riski yönetimi çerçevesinde bilanço dışı YP pozisyonları için en yoğun kullandığı türev enstrüman döviz swap işlemleridir. Döviz swap işlemleri bankacılık sektörü tarafından temel olarak TL ve YP likidite yönetimi, müşteri işlemlerinin hedge edilmesi ve faiz riski yönetimi gibi çeşitli amaçlarla en fazla kullanılan türev işlemlerinden birisidir. Özellikle kısa vadeli swap işlemleri ile bankalar likidite yönetimlerini gerçekleştirmekle beraber uzun vadeli swap işlemleri ise daha çok aktif-pasif yönetimi, faiz riski yönetimi ve müşteri işlemlerinin hedge edilmesi gibi amaçlarla kullanılmaktadır. Ayrıca, swap işlemleri ile bankalar sınırlı da olsa spekülasyon amaçlı olarak pozisyon alabilmektedir¹. Mevcut durumda bankacılık sektörünün gerçekleştirdiği döviz swap işlemlerinde netted vadede TL ödeyici konumunda olduğu görülmektedir. Döviz swap işlemlerinde bankaların karşı taraflarında ise büyük ölçüde yurt dışı yerleşikler bulunmaktadır (Grafik IV.2.1.3). Bankaların gerçekleştirdiği vadede TL satım yönündeki swap işlemlerinin daha çok kısa vadelerde yoğunlaştığı gözlenirken vadede TL alım yönündeki swap işlemleri görece olarak daha uzun vadelerde gerçekleştirilmektedir (Grafik IV.2.1.4). Bankacılık sektörü tarafından gerçekleştirilen

swap işlemlerinin kısa vadelerde yoğunlaşması söz konusu işlemlerin çoğunlukla likidite yönetimi çerçevesinde gerçekleştirildiğine işaret etmektedir.

Grafik IV.2.1.3: Bankaların Döviz Swap İşlemlerinde Yurt Dışı (YDY) ve Yurt İçi Yerleşiklerin (YİY) Payı (Pay,%)

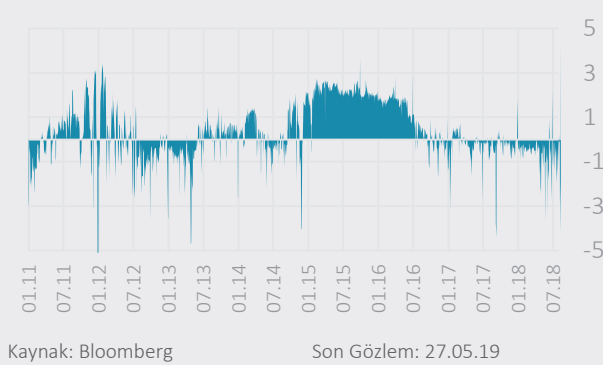

Grafik IV.2.1.4: Yurt Dışı Yerleşiklerle Yapılan Swap İşlemlerinin Vade Dağılımı (Kalan Vadeye Göre, %)

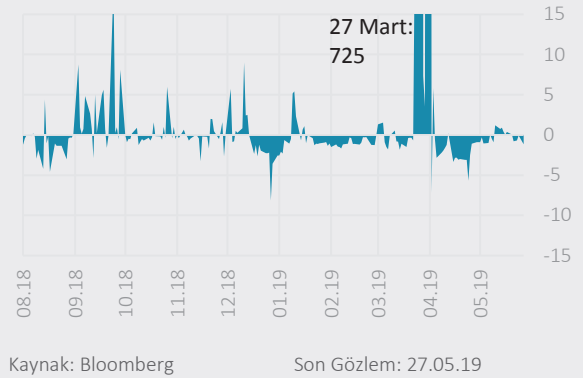

Tarihsel olarak ele alındığında bu piyasadaki faiz oranları para politikası faiz oranlarıyla genellikle uyumlu bir şekilde gerçekleşmektedir. Ancak arz ve talep dengesizliklerine bağlı olarak bazı dönemlerde swap faiz oranlarının para politikası faiz oranlarından farklılaşabildiği de gözlenebilmektedir (Grafik IV.2.1.5). Bu kapsamda, 2019 yılı Mart ayının son haftasında da benzer bir dönem yaşanmış ve yurt dışı swap faiz oranları özellikle gecelik vadelerde tarihi yüksek seviyelere ulaşmış, swap getiri eğrisi kısa vadelerde daha belirgin olmak üzere tüm vadelerde yukarı kaymıştır (Grafik IV.2.1.6).

Grafik IV.2.1.5: Gecelik Yurt Dışı Döviz Swap Faizi ve AOFM Farkı (% Ocak 2011-Temmuz 2018)

Grafik IV.2.1.6: Gecelik Yurt Dışı Döviz Swap Faizi ve AOFM Farkı (% Ağustos 2018-Mayıs 2019)

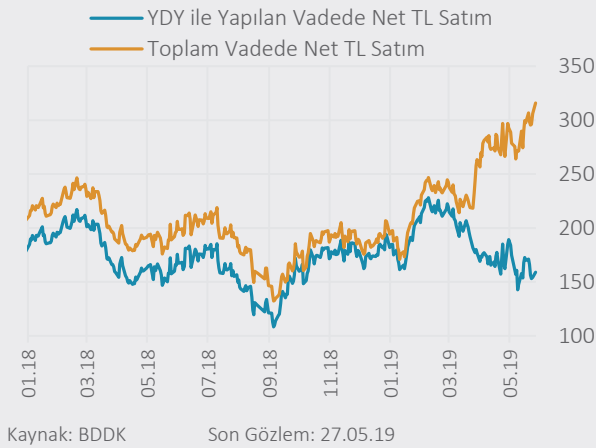

Özellikle gecelik ve haftalık vadede TL arz fazlası (azlığı) veya TL talep azlığı (fazlası) yurt dışı swap faizlerinin para politikası faiz oranlarının altında (üstünde) oluşmasına yol açabilmektedir. Yurt dışı swap faizlerindeki sapmalarda arz ve talep kaynaklı unsurların büyüklüğüne ilişkin kesin bir tespit yapmak mümkün olmamakla beraber yurt içi bankaların belirli faiz oranları üzerinden TCMB'den teminatları çerçevesinde fon sağlama veya TL likidite fazlalarını TCMB'ye borç verme imkanlarının olması, sapmaların önemli ölçüde yurt dışı piyasalar kaynaklı olduğuna işaret etmektedir.

¹ Bankacılık sektöründe TL dışındaki para birimlerinde de likidite ve kur riski yönetimi çerçevesinde swap işlemleri gerçekleştirilmektedir.

Bankacılık sistemi likidite yönetimi için önemi nedeniyle swap piyasasındaki olası arz ve talep dengesizliklerinin finansal istikrar ve parasal aktarım mekanizması üzerindeki etkileri TCMB tarafından yakından takip edilmektedir. Bu kapsamda parasal aktarım mekanizmasını güçlendirmek ve finansal istikrarı desteklemek amacıyla TCMB tarafından son yıllarda bu alanda çeşitli adımlar atılmıştır. Yurt dışı döviz swap faizlerinin politika faizinden aşağı yönlü sapma eğilimi gösterdiği 2017 yılının Ocak ayında Türk Lirası Depoları Karşılığı Döviz Depoları İhaleleri'ne başlanmıştır. Söz konusu ihalelerle bankalar TCMB'ye TL getirerek karşılığında döviz likiditesi sağlamakta, bir haftalık vade sonunda ise taraflar belirlenen faiz oranı üzerinden hesaplanan tutarları el değiştirmektedir. İhalelere başlanması sonrasında hem yurt dışı swap faizleri TCMB politika faizine yakınsamış hem de kısa vadeli swap faizlerindeki oynaklıklar azalmıştır². Mart ayı sonunda yurt dışı swap piyasalarında yaşanan likidite sıkışıklığı ve swap faizlerindeki yüksek seyir dikkate alınarak, piyasa koşullarının normalleşmesine katkı sağlamak amacıyla Türk Lirası Depoları Karşılığı Döviz Depoları İhaleleri'ne ara verilmiş ve ihaleler yoluyla çekilen TL likidite yeniden piyasa bırakılmıştır.

Grafik IV.2.1.7: Bankaların Vadede Net TL Satım Swap Pozisyonları (Milyar TL)

TCMB tarafından son dönemde uygulamaya konulan bir başka politika aracı, 2018 yılı Kasım ayında açılan Döviz Karşılığı TL Swap Piyasasıdır. Söz konusu piyasada bankalar spotta TL alım döviz satım yönünde bir hafta vadeli olarak TCMB ile limitleri çerçevesinde swap işlemleri gerçekleştirebilmektedir. Uygulama başlangıcında yurt dışı swap piyasasındaki görece rahat likidite koşulları nedeniyle bankalarca sınırlı düzeyde kullanılan söz konusu imkana olan talep, Mart ayı sonunda yurt dışı swap piyasasında yaşanan TL likidite sıkışıklığı sonrasında artış göstermiştir. TCMB, yurt dışı swap piyasasındaki söz konusu gelişmeleri ve yurt içinde artan talebi dikkate alarak Döviz Karşılığı Türk Lirası Swap Piyasası'nda bankaların işlem limitlerini TCMB Döviz ve Efektif Piyasalarında bankalara tanınan toplam işlem limitlerinin yüzde 10'undan kademeli olarak yüzde 40 seviyesine yükseltmiştir. Bankaların yurt dışı piyasalar ile gerçekleştirdiği swap işlemlerinin düşüş gösterdiği bir dönemde söz konusu imkana ilişkin limitlerin artırılması bankaların likidite yönetimine katkı sağlamıştır (Grafik IV.2.1.7). Limitlerin artırılması, yurt dışı swap piyasasında yurt içi bankaların TL alım yönündeki swap talebini azaltarak yurt dışı swap faizlerinin normalleşmesinde de önemli bir rol oynamıştır.

Döviz swap işlemlerinin önemli bir kısmı tezgahüstü piyasalarda gerçekleştirilmekle beraber Küresel Finansal Kriz sonrasında tezgahüstü türev piyasalarında gerçekleşen işlemlerin daha yakından takip edilebilmesi ve bu işlemlere ilişkin risklerin kontrol altında tutulabilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, 2009 yılında Pittsburgh'ta gerçekleştirilen G20

² 17 Eylül 2018 tarihi itibarıyla Türk Lirası Depoları Karşılığı Döviz Depoları'nın swap olarak kaydedilmesi imkanı bankalara sunulmuştur

Zirvesi'nde tezgah üstü türev işlemlerin organize piyasa ve elektronik platform işlem süreçlerine dahil edilmesi yönünde kararlar alınmıştır. Bu çerçevede büyük bir kısmı tezgahüstü piyasada yapılan swap işlemlerinin organize piyasada merkezi takas sürecine dahil edilerek gerçekleştirilmesine de olanak sağlanması amacıyla BİST bünyesinde Swap piyasası 2018 yılı Ekim ayında faaliyete başlamıştır. Söz konusu piyasa parasal aktarım mekanizmasının etkinliğini artırarak ve bankalar açısından sistemsal likidite riskini azaltarak finansal istikrara katkı sağlamaktadır. 2019 Yılı Para ve Kur Politikası metninde ifade edildiği üzere uygulanmakta olan para politikası ile uyumlu olarak TCMB tarafından BİST Swap Piyasası'nda da çeşitli vadelerde döviz karşılığı Türk lirası swap işlemleri gerçekleştirilmektedir.

Sonuç olarak, TCMB tarafından swap piyasasına dair atılan politika adımları diğer piyasalarda olduğu gibi parasal aktarım mekanizmasını kuvvetlendirme ve finansal istikrara katkı sağlama amacı taşımaktadır. TCMB'nin söz konusu piyasalardaki varlığı bankaların likidite yönetimine esneklik sağlamakta olup zaman zaman ortaya çıkan dengesizliklerin azaltılmasında önemli rol oynamaktadır.

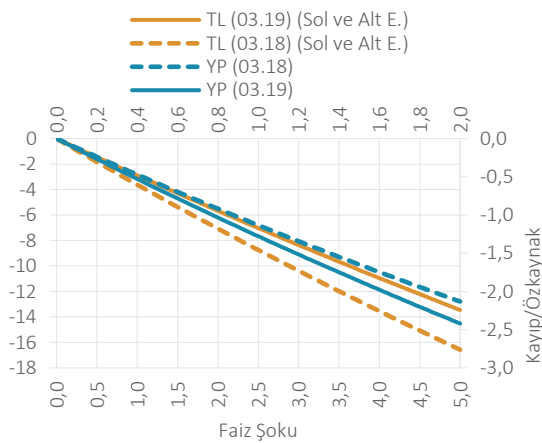
IV.3 Faiz ve Kur Riski

Bankacılık sektörü bilanço içi ve dışı faize duyarlı YP açık pozisyonu, önceki Rapor dönemine göre kredilerdeki düşüş kaynaklı yüzde 70 artarak 196 milyar TL olarak gerçekleşmiş, bilanço içi ve dışı faize duyarlı TL pozisyonu para piyasasına borçlar ile faiz ve gider reeskontlarındaki azalış kaynaklı olarak yüzde 22 artarak 679 milyar TL fazla vermiştir. Ekonomik değer yaklaşımı benimsenerek sektörün TL cinsinden bilanço içi ve bilanço dışı faize duyarlı pozisyonları yüzde 5 oranına, YP cinsinden bilanço içi ve bilanço dışı faize duyarlı pozisyonları ise yüzde 2 oranına kadar pozitif faiz şokuna tabi tutularak muhtemel kaybın özkaynaklara oranı hesaplanmıştır. Bu kapsamda sektörün TL cinsinden bilanço içi ve bilanço dışı faize duyarlı pozisyonlarına uygulanan yüzde 5 oranında pozitif faiz şoku özkaynakların yüzde 13'ü civarında muhtemel kayba sebep olmaktadır. Diğer taraftan YP cinsinden bilanço içi ve bilanço dışı faize duyarlı pozisyonlara uygulanan yüzde 2 oranındaki pozitif faiz şoku sonucunda ise özkaynakların yüzde 3'ü oranında muhtemel kayıp hesaplanmıştır. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında TL pozisyonun pozitif faiz şokundan kaynaklanan muhtemel kayıp/özkaynak oranında belirgin azalma olurken, YP pozisyonun pozitif faiz şokundan kaynaklanan muhtemel kayıp/özkaynak oranında artış gözlenmiştir (Grafik IV.3.1).

Son Rapor dönemine göre TL cinsinden faiz riskine duyarlı aktiflerin ortalama vadesi, uzun vadeli kredilerin payının azalması sonucu ılımlı azalarak 18 ay olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, TL cinsinden faiz riskine duyarlı pasiflerin ortalama vadesi, 1 aydan uzun vadeli mevduatın payının artması sonucu bir önceki Rapor dönemine göre artarak 6 ay olmuştur. YP cinsinden faiz riskine duyarlı aktiflerin ortalama vadesi 22 ay seviyesinde kalırken, pasiflerin ortalama vadesi ise kısa vadeli mevduat payının artması sonucu azalış göstererek 12 ay olarak gerçekleşmiştir.

Bankaların sabit faizli gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul kıymetleri, faiz oranlarındaki değişime göre yeniden değerlendirme kanalıyla özkaynakları etkileyebilmektedir. Söz konusu etki, TL cinsinden menkul kıymetler için yüzde 5, YP cinsinden menkul kıymetler için ise yüzde 2 oranına kadar faiz artışı uygulanmak suretiyle hesaplanmıştır. Muhtemel kayıp/özkaynak oranı TL ve YP menkul kıymetler için önceki Rapor dönemindeki seviyesine göre sınırlı seviyede azalarak yüzde 1,7'ye kadar öngörülmüştür (Grafik IV.3.2).

Grafik IV.3.1: Ekonomik Değer Yaklaşımına Göre Yeniden Fiyatlama Kanalıyla Faiz Riski (%)

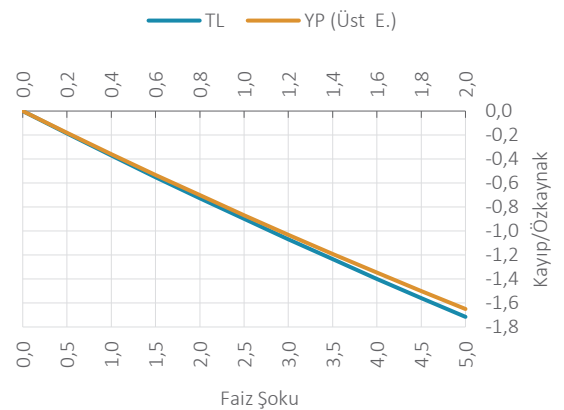

Kaynak: TCMB, Yazarların Hesaplamaları.

Son Gözlem: 02.19

Dipnot: Ekonomik değer yaklaşımında faize duyarlı tüm varlık ve yükümlülüklerin faiz oranındaki değişim karşısında bugünkü değerindeki değişim esas alınmaktadır.

Grafik IV.3.2: Sabit Faizli Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler Faiz Riski (%)

Kaynak: TCMB, Bloomberg, Yazarların Hesaplamaları.

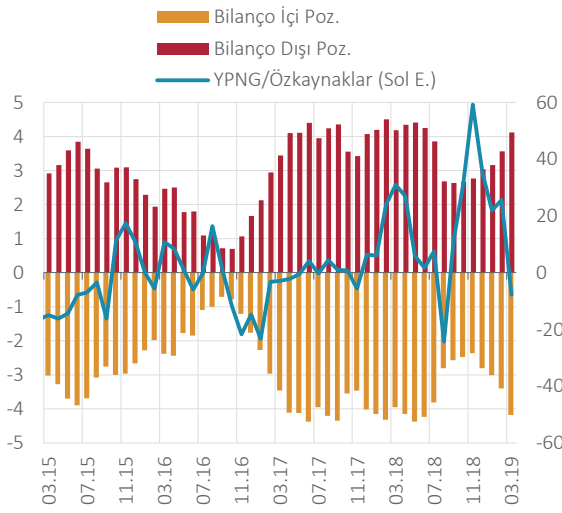
Son Gözlem: 03.19

Dipnot: TFRS-9 standardının 2018 yılının Ocak ayından itibaren uygulamaya geçmesiyle birlikte banka bilançolarındaki Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net) ifadesinin yerini Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler ifadesi almıştır.

Bankacılık sektörü bilanço içi YP açık pozisyonu önceki Rapor dönemine göre orta ve uzun vadeli kredilerdeki azalış ve artan YP mevduat tercihi sonucu yüzde 62 oranında artarak 50 milyar ABD doları seviyesine gelmiştir. Bilanço dışı YP pozisyon fazlası ise döviz varlıklarındaki artış sonucu para takası pozisyonu kaynaklı yüzde 56 artarak 49 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Sektör bilanço içi sınırlı açık pozisyonlardan kaynaklanabilecek kur riskini, bilanço dışı döviz işlemleriyle yönetme konusunda ihtiyatlı duruşunu korumaktadır. Bu doğrultuda sektör için hesaplanan YP net genel pozisyonu/özkaynak oranı iki yönlü standart yasal sınır olan yüzde 20'nin oldukça altında yüzde -1 civarında gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.3).

Kur riski yönetiminde sektör tarafından aktif olarak kullanılan bilanço dışı döviz işlemlerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde para takası işlemlerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı gözlenmiştir. Diğer taraftan opsiyonların kompozisyonundaki payı düşmüştür (Grafik IV.3.4).

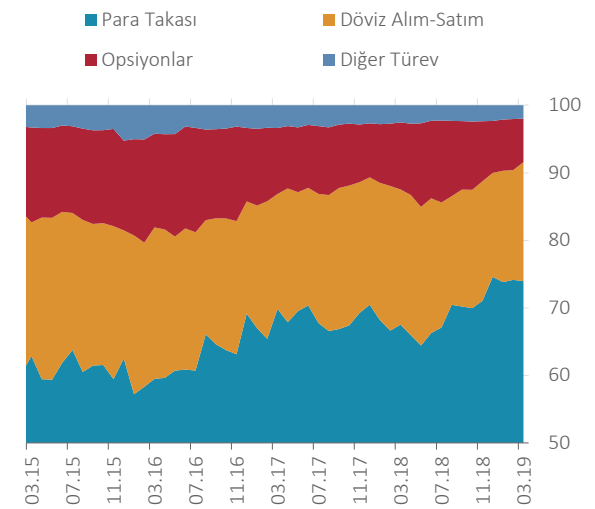
Grafik IV.3.3: Bankacılık Sektörü Yabancı Para Pozisyon Gelişimi (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: TCMB.

Son Gözlem: 03.19

Grafik IV.3.4: Bilanço Dışı YP İşlemlerin Brüt Pozisyonları (Aktif+Pasif) Dağılımları (%)

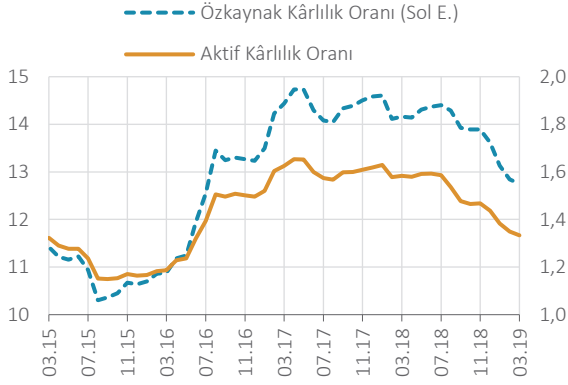
Kaynak: TCMB.

Son Gözlem: 03.19

IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

Bankacılık sektörü kârlılık göstergelerinde mevcut Rapor döneminde aktif kalitesi gelişmeleri, iktisadi faaliyetlerdeki dengelenmeyle birlikte kredi büyümesinde yavaşlama, bireysel ve ticari kredilerde artan teşvikli kredilerin faiz getirilerine etkisi ile net faiz marjı üzerindeki baskı nedeniyle düşme eğilimi gözlenmiştir (Grafik IV.4.1). Özkaynak ile aktif kârlılık oranındaki düşüşte, özel karşılık ve mevduat faiz giderlerindeki artışın etkili olduğu gözlenmiştir. Son dönem SYR'indeki dengelenmede kârlılıktan gelen katkı belirleyici olmuştur (Grafik IV.4.2).

Grafik IV.4.1: Aktif ve Özkaynak Kârlılığı Gelişimi (%)

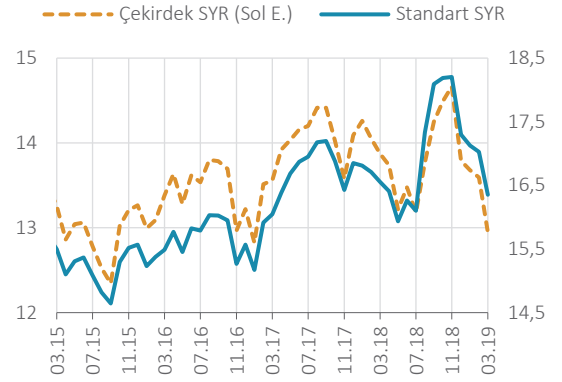

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Özkaynak ve aktif kârlılık oranları, 12 aylık birikimli kârın sırasıyla 12 aylık ortalama özkaynak ve aktif tutarına oranıdır.

Grafik IV.4.2: Standart ve Çekirdek SYR Gelişimi (%)

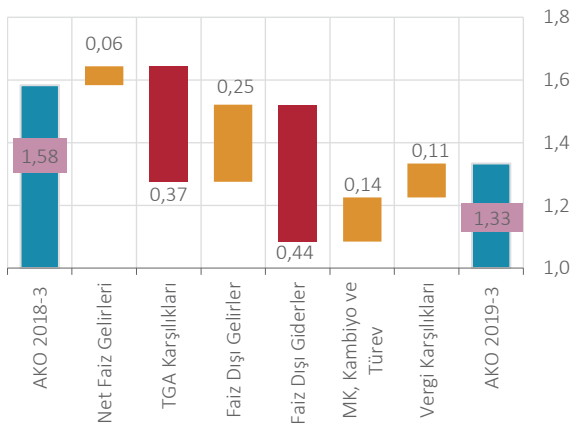
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

IV.4.1 Kârlılık

Son bir yıl içerisinde aktif kârlılık oranındaki değişimi etkileyen faktörler incelendiğinde, net faiz gelirleri ile faiz dışı gelirlerin kârlılığı olumlu, takipteki alacaklar özel provizyonu ile genel karşılık provizyonu kaynaklı olarak faiz dışı giderlerdeki artışın ise kârlılığı olumsuz etkilediği görülmektedir (Grafik IV.4.3).

Grafik IV.4.3: Gelir/Gider Kalemlerinin Aktif Kârlılık Oranına Yıllık Etkisi (%)

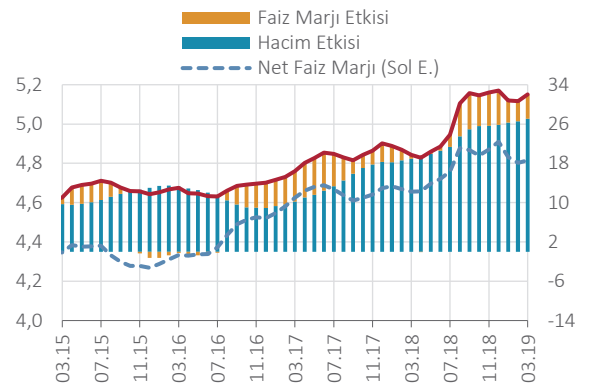

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Kırmızı sütunlar azaltıcı etkiyi, sarı sütunlar ise arttırıcı etkiyi göstermektedir.

Grafik IV.4.4: Net Faiz Geliri Değişimine Katkı (12 Ay Birikimli, %, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

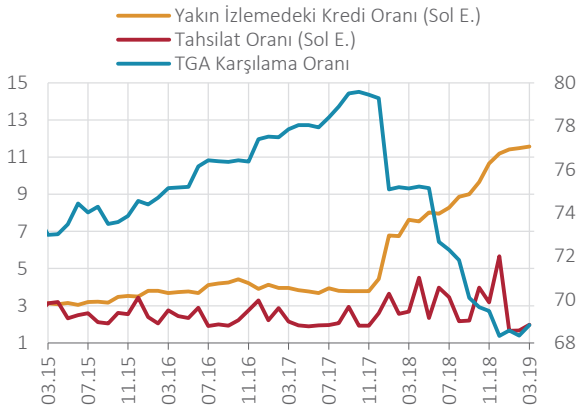
Son Gözlem: 03.19

Net faiz gelirlerindeki yükseliş, 12 aylık dönemde sektör aktif kârlılık oranına 6 baz puan civarında katkıda bulunmuştur. Söz konusu etki kredilerden alınan faizlerdeki artışın, mevduata ödenen faize göre yüksek seviyede gerçekleşmesi sonucu oluşmuştur. Bir önceki Rapor döneminden itibaren hacim etkisi ile faiz marjı etkisinin net faiz gelirlerindeki değişime katkısında belirgin fark gözlenmemiştir (Grafik IV.4.4).

Yakın izlemedeki kredi oranlarındaki mevcut Rapor dönemindeki yükselişte TFRS-9 raporlama standardı kapsamında bankaların içsel kredi derecelendirme modellerine göre ikinci grup kredilerde izlenen ticari kredilerdeki artış etkili olmuştur (Grafik IV.4.5). Tahsilat oranı güçlü seviyesini korumaya devam etmiştir. Bir süredir takipteki alacaklardaki artış kaynaklı düşen TGA karşılama oranlarında 2018 yılı Aralık ayından itibaren yatay seyir gözlenmiştir.

Bankaların menkul değer alım-satım, türev ve kambiyo işlemlerinden elde edilen kâr ve zararın muhasebeleştirildiği diğer faiz dışı gelir gider kalemi, geçtiğimiz yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında kârlılık üzerinde sınırlı ve olumlu bir etki gözlenmiştir. Söz konusu gelişmede, alım satım amaçlı türev finansal araçlardan elde edilen kârlar ile son dönemde azalan net efektif ve döviz alım satım ve değerlendirme zararları belirleyici olmuştur. Alım satım amaçlı türev finansal araçlardan kaynaklanan kârda yüksek para takası işlem maliyetlerine rağmen kur gelişmeleri etkili bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Grafik IV.4.6).

Grafik IV.4.5: TGA Ek Göstergeleri (%)

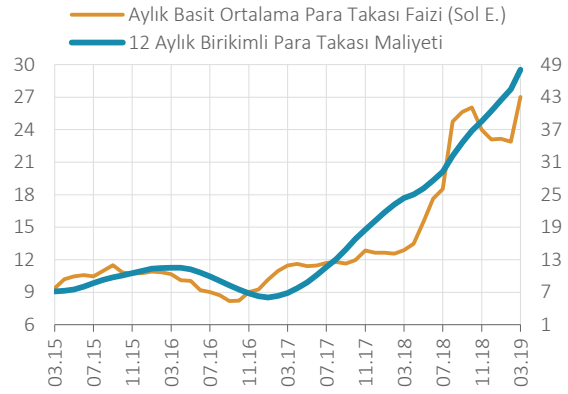

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Yakın izlemedeki kredi oranı, yakın izlemedeki kredilerin canlı kredilere oranını ifade etmektedir.

Grafik IV.4.6: Para Takası İşlem Maliyeti ve Faizleri (% Milyar TL)

Kaynak: TCMB Bloomberg, Yazarların Hesaplamaları

Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Para takası faizinde referans olarak 3 aylık ABD doları-TL para takası işlem faizlerinin aylık ortalaması kullanılmış ve maliyet hesabı bankaların aylık ortalama net TL-YP para takası pozisyonları ve aylık ortalama ABD doları kuru ile yapılmıştır.

Faiz dışı gelirler, karşılık iptalleri ile bankacılık hizmetleri gelirlerindeki ılımlı artışın belirleyici etkisiyle kârlılık oranı yaklaşık 25 baz puan yükselmiştir. Mevcut Rapor döneminde bankacılık hizmetleri gelirlerindeki büyümede temel etken kredi kartı ücret ve komisyonlarındaki artış olmuştur.

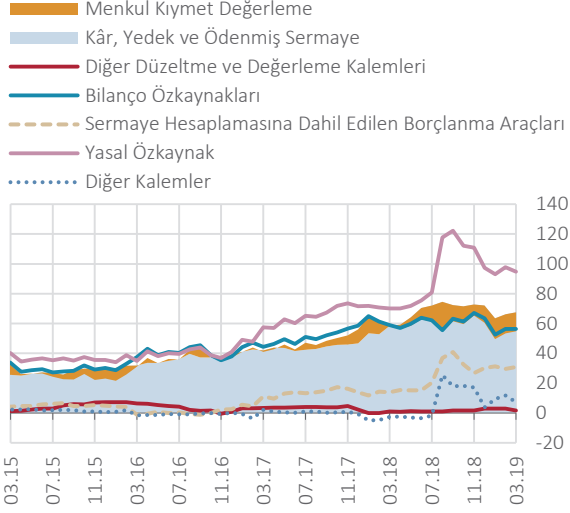
IV.4.2 Sermaye Yeterliliği

Aktif kalitesi ve ekonomide gözlemlenen değişimler sebebiyle kârlılık performansı bir miktar yavaşlamıştır. Bankalar, sermaye benzeri borçlanma araçlarını kullanarak ana ve katkı sermayeyi desteklemeye devam etmektedir.

Yasal özkaynaklar son bir yıl içerisinde, sermaye hesaplamasına dâhil edilen borçlanma araçlarındaki artıştan ve katkısı son dönemde düşüş eğiliminde de olsa kârlılık seviyesinden olumlu yönde etkilenmiştir. 2018 yılının ikinci çeyreğinden itibaren ivmelenen sermaye hesaplamasına dâhil edilen borçlanma araçlarının yasal özkaynak değişimine katkısı mevcut Rapor döneminde yatay seyretmektedir. Diğer

tarafından, menkul kıymet değerlemesinin katkısı gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerlere ilişkin olumsuz değerlendirme farklarından dolayı negatif olmuştur (Grafik IV.4.7).

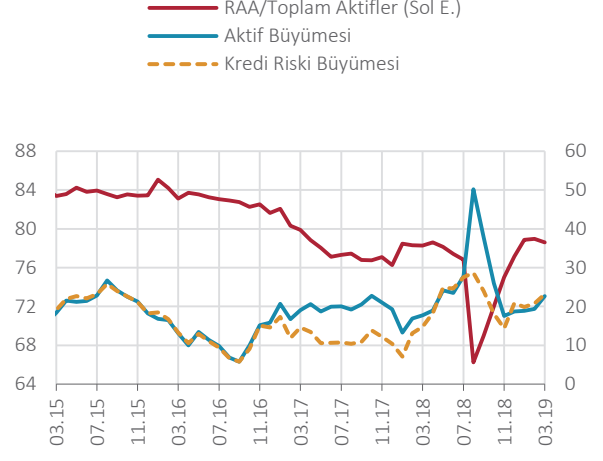
Grafik IV.4.7: Özkaynak Değişimleri
(12 Ay Birikimli, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Grafik IV.4.8: Risk ve Aktif Gelişmeleri (%)

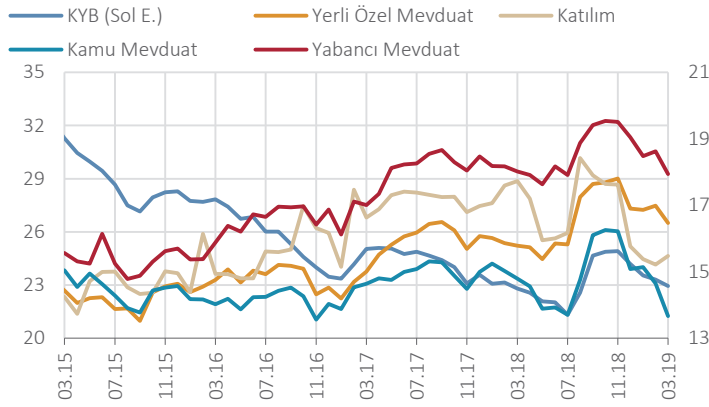
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19

Risk ağırlıklı varlık kompozisyonunda önemli bir değişiklik olmamakla birlikte, kredi riski büyümesi 2018 yılının sonundan itibaren aktif büyümesi ile benzer ve yatay bir patikada seyretmiştir. Diğer taraftan, 2019 yılının ilk çeyreğinde risk ağırlıklı aktiflerin toplam aktiflere oranındaki dengelenmede 2018 yılının Ağustos ayından 2018 yıl sonuna kadar uygulanan BDDK'nın risk ağırlıklı aktif hesaplamasına ilişkin destekleyici düzenlemesinin uygulamadan kalkması etkili olmuştur (Grafik IV.4.8).

BDDK'nın SYR'yi destekleyici düzenlemelerinin uygulamadan kalkması ve olumsuz menkul kıymet değerlemelerine rağmen kârlılığın katkısı, sermaye hesaplamasına dâhil edilen borçlanma araçları teminlerinin etkisiyle sektörün sermaye yeterlilik oranları güçlü seviyelerini korumuştur (Grafik IV.4.9). Kamu bankaları ile kamu sermayeli katılım bankalarının sermayelerini güçlendirmek için ikrazen ihraç edilen özel tertip DİBS'ler önümüzdeki dönemde sektörün sermaye tamponlarının desteklenmesine katkı sağlayacaktır (Kutu I.1.1).

Grafik IV.4.9: Banka Grupları Bazında SYR (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.19